T.C

İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ CERRAHPAŞA

ADLİ TIP VE ADLİ BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

Danışman

Prof.Dr. Neylan Ziyalar

AFYONKARAHİSAR'DAKİ SUÇA SÜRÜKLENEN ÇOCUKLARIN İNCELENMESİ

SOSYAL BİLİMLER ANABİLİM DALI YÜKSEK LİSANS TEZİ

SOSYAL ÇALIŞMACI MEHMET AKİF AKBULUT

AFYONKARAHİSAR, 2022

T.C

İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ CERRAHPAŞA

ADLİ TIP VE ADLİ BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

Danışman

Prof.Dr. Neylan Ziyalar

AFYONKARAHİSAR'DAKİ SUÇA SÜRÜKLENEN ÇOCUKLARIN İNCELENMESİ

SOSYAL BİLİMLER ANABİLİM DALI YÜKSEK LİSANS TEZİ

SOSYAL ÇALIŞMACI MEHMET AKİF AKBULUT

AFYONKARAHİSAR, 2022

Özet

Çocukların suça sürüklenmesi durumu bütün dünyada olduğu gibi ülkemizde de çözülmekte zorlanılan sosyal sorunların en önemlilerindendir. Çalışmamızda Türkiye'nin farklı illerindeki Suça Sürüklenen Çocuk (SSÇ) profilleri ile Afyonkarahisar'daki SSÇ profillerini karşılaştırmak ve Afyonkarahisar'da SSÇ'ler hakkında düzenlenen Sosyal İnceleme Raporu'nda (SİR) sunulan kanaatler ile dava sürecinde verilen kararlar arasındaki ilişkiyi saptamak hedeflenmektedir. Ülkemizde SSÇ'lere yönelik birçok akademik çalışma yapılmasına karşın çalışmanın gerçekleştirildiği Afyonkarahisar ilinde bu yönde bir çalışma bulunmamaktadır. Afyonkarahisar ilindeki "çocuk suçluluğu" alanında yapılacak çalışmalara temel oluşturacağı düşünülmektedir.

Retrospektif dosya taraması yöntemiyle gerçekleştirilen çalışmamızda örnekleme dahil edilen SSÇ'lerin 2019 yılında Çocuk Mahkemesi rolü ile Asliye Ceza Mahkemeleri'nde kovuşturma süreci tamamlanan dava dosyaları, oluşturulan form aracılığıyla incelenmiştir. Elde edilen veriler SPSS programı aracılığıyla istatistiksel olarak analiz edilmiştir.

Çalışmanın örnekleminde bulunan SSÇ'lerin çoğunlukla (%84,1) erkek olduğu, 16-18 yaş aralığında yoğunlaştığı (%79,5), %33,3'lik oranla hırsızlık suçuna diğer suçlara oranla daha fazla sürüklenildiği, incelenen dava dosyalarının %77,3'ünde SİR alınmadığı göze çarpmaktadır.

Sonuç olarak; örneklemimizde bulunan SSÇ'lerin profilleri birçok yönden yapılan çalışmalarla örtüştüğü, incelenen dava dosyalarının önemli bir bölümünde (%77,3) SİR alınmadığı, SİR alınan dosyalarda sunulan kanaat ile mahkemelerin verdiği kararların %80 örtüştüğü görülmüştür. Ülke genelinde Çocuk Mahkemeleri'nin yaygınlaştırılması, SSÇ dosyalarında SİR alınma durumunun zorunlu hale getirilmesi ve dosyalara sunulan SİR formatlarının standartlaştırılmasına ihtiyaç duyulduğu düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: suça sürüklenen çocuk, Afyonkarahisar, sosyal inceleme raporu

Abstract

Juvenile delinquency is one of the most challenging social problem in our country as it is in the rest of the world. In the current study, it is aimed to compare profiles of Juvenile Delinquents in Afyonkarahisar with the different provinces of Turkey and to determine the relationship between the comments of social review reports and the courts decisions. There are plenty of academic studies that have been conducted on Juvenile Delinquency in Turkey, however, there is no study in this matter in Afyonkarahisar. It is thought that the current study will form a basis for the studies to be carried out in the field of 'juvenile delinquency' in Afyonkarahisar province.

The current study was performed with a retrospective court file scanning method. The case files of Juvenile Delinquents in the Criminal Courts of General Jurisdiction (with the role of Juvenile Court) whose prosecution process was completed in 2019 was included in the sample and the case files were examined through the created form. The obtained data was analyzed statistically by the SPSS program.

The juvenile delinquents in the sample of the study were mostly male (84,1%), concentrated in the 15- 18 age group (79,5%) and the 33,3% were driven to theft crime more than other crimes. It was striking that the 77% of the examined case files did not receive social review reports.

In the results of the study; it has been observed that the profiles of juvenile delinquents in the current sample overlaps in many aspects with the other studies, social review reports were not obtained in a significant number of the case files (77,3%), and it is found that the opinions presented in the social review reports and the court decisions mostly overlaps (80%). To conclude, it is thought that there is need to expand Juvenile Courts across the country, to make social review reports mandatory in juvenile cases and to standardize the social review report formats presented to case files.

Key words: juvenile delinquent, Afyonkarahisar, social review report

Önsöz

Öncelikle yüksek lisans ders döneminde ve tez aşamasında engin bilgi birikimini her daim sunan, tez sürecinde tıkandığım zamanlarda verdiği destekle önümdeki zorlukları aşmama olanak sağlayan değerli danışman hocam Prof. Dr. Neylan ZİYALAR'a,

Yüksek lisans ders döneminde derslere katılabilmem için gerekli izni veren, akademik anlamda gelişimim için vizyonuyla her zaman destek olan o dönemki amirim Büyükçekmece 3. Aile Mahkemesi Hakimi Sayın Mahmut Yalçın SÖĞÜTLÜ'ye,

Akademik çalışmamı yapabilmem adına gerekli izinleri kolay bir şekilde veren Adalet Bakanlığı Adli Destek ve Mağdur Hizmetleri Daire Başkanlığı'na ve Afyonkarahisar Asliye Ceza Mahkemeleri Hakimleri'ne,

Her konuda destekçim olan değerli eşim Feyza SAVAŞ AKBULUT, enerji kaynaklarım kızlarım Nil ve Naz'a,

Sonsuz saygı ve sevgilerimi sunar, çok teşekkür ederim…

MEHMET AKİF AKBULUT

İÇİNDEKİLER

Özet i
Abstract ii
Önsöz iii
Tablolar v
Kısaltmalar vii
1. Giriş ve Amaç 1
2. Genel Bilgiler 4
2.1. Afyonkarahisar İli Tanıtımı 4
2.2. Suça Sürüklenen Çocuk 6
2.2.1. Çocukların Suça Sürüklenme Nedenleri 7
2.2.1.1. Bireysel faktörler 7
2.2.1.2. Ailesel faktörler 8
2.2.1.3. Çevresel faktörler 9
2.2.2. Çocuklarda Görülen Suç Türleri ve İstatistikler 10
2.3. Çocuk Mahkemeleri 11
2.4. Cezai Ehliyet 13
2.4.1. Yaş Küçüklüğü 14
2.4.2. Sağır ve Dilsizlik 15
2.4.3. Akıl Hastalığı 16
2.5. Ceza Sorumluluğu Bulunmayan Çocuklara Yönelik Tedbirler 16
2.6. Ceza Sorumluluğu Bulunan Çocuklara Yönelik Yaptırımlar 17
2.7. Sosyal İnceleme Raporları 18
3. GEREÇ VE YÖNTEM 21
3.1. Evren ve Örneklem 21
3.2. İnceleme Yöntemi 23
3.3. İstatistiksel Değerlendirme 24
4. Bulgular 25
5. Tartışma 39
6. Sonuç ve Öneriler 47
Kaynakça 50
Ekler 57
Özgeçmiş 68

Tablolar

Tablo I. a=0,05 için örneklem büyüklükleri 22

Tablo II. SSÇ'lerin Cinsiyet-Bulundukları Yaş aralığı Tablosu 25

Tablo III. SSÇ'lerin Cinsiyetleri-Geçmişte Suça Karışma Durumları Tablosu 25

Tablo IV. SSÇ'lerin Bulundukları Yaş Aralığı-Geçmişte Suça Karışma Durumları Dağılımı 26

Tablo V. SSÇ'lerin Eğitim Durumları-Bulundukları Yaş Aralığı Dağılımı 27

Tablo VI. SSÇ'lerin Eğitim-Geçmişte Suça Karışma Durumları Dağılımı 28

Tablo VII. SSÇ'lerin Kardeş Sayıları Dağılımı 28

Tablo VIII. SSÇ'lerin Ebeveynlerinin Birliktelik Durumları Dağılımı 29

Tablo IX. SSÇ'lerin Ebeveynlerinin Sağ/Vefat Durumları Dağılımı 29

Tablo X. SSÇ'lerin Suç İşledikleri Dönemde Annelerinin Yaş Aralığı Dağılımı 30

Tablo XI. SSÇ'lerin Suç İşledikleri Dönemde Babalarının Yaş Aralığı Dağılımı 30

Tablo XII. SSÇ'lerin İkamet Ettikleri Yerleşim Birimi Dağılımı 31

Tablo XIII. SSÇ'lerin Nüfusa Kayıtlı Oldukları İl Dağılımı 31

Tablo XIV. Suçun İşleniş Şekli İle SSÇ'nin Nüfusa Kayıtlı Olduğu İl Arasındaki Dağılım .. 32

Tablo XV. SSÇ'lerin İkamet Ettikleri Konut 32

Tablo XVI. SSÇ'lerin İşledikleri İddia Edilen Suç Tipi Dağılımı 33

Tablo XVII. SSÇ'lerin Bulundukları Yaş Aralığı İle Dava Dosyasında SİR alınma Durumu Dağılımı 34

Tablo XVIII. SİR'lerde Tedbire İlişkin Sunulan Görüşlerin Dağılımı 35

Tablo XIX. 12-15 Yaş Aralığındaki SSÇ'lerin Cezai Ehliyet Durumları Dağılımı 35

Tablo XX. Dava Dosyalarında Mahkemelerin Verdiği Karar ve SSÇ'lerin Cezai Ehliyet Durumları Dağılımı 36

Tablo XXI. Mahkemelerin Verdiği Karar İle SSÇ'lerin İşledikleri İddia Edilen Suç Tipi Dağılımı 37

Tablo XXII. Mahkemelerin Verdiği Karar İle SİR Arasındaki Uyum Dağılımı 38

Tablo XXIII. SSÇ'lerin İşledikleri İddia Edilen Suçun Tarihi İle Mahkemenin Verdiği Karar Arasında Geçen Zaman Dağılımı 38

Kısaltmalar

BM: Birleşmiş Milletler

ÇKK: Çocuk Koruma Kanunu

HAGB: Hükmün Açıklanmasının Geri Bırakılması

SİR: Sosyal İnceleme Raporu

SSÇ: Suça Sürüklenen Çocuk

TBMM: Türkiye Büyük Millet Meclisi

TCK: Türk Ceza Kanunu

TÜİK: Türkiye İstatistik Kurumu

UYAP: Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi

1. Giriş ve Amaç

Birleşmiş Milletler (BM) Çocuk Hakları Sözleşmesi'nde çocuğa uygulanabilecek olan kanuna göre daha erken yaşta reşit olma durumu hariç, on sekiz yaşına kadar her insanın "çocuk" sayıldığı belirtilmektedir. Çocuğun zihinsel, fiziksel ve ruhsal yönden tam bir olgunluğa erişmemiş, toplumdaki rol ve görevlerini henüz öğrenmekte olan, bakıma ve eğitime gereksinimi duyan bir varlık olduğu tanımı bu alandaki en geniş tanımlardan bir tanesidir. Çocukların içerisinde bulundukları dönemin özellikleri gereği kendilerinden yaş olarak büyük diğer insanlara oranla yaşamda bir takım risklerle karşılaşma olasılığının daha yüksek olduğu kabul edilmektedir. Çocukluk dönemi içerisinde yer alan yaş grupları arasında ise hızlı fiziksel büyüme, cinsel gelişme ve psikososyal olgunlaşmanın gerçekleştiği ergenlik dönemi en riskli dönemi oluşturmaktadır. Çocuğun; sosyal kurallar ve hukuk kurallarına uyum göstermede yaşadığı güçlükler, normal dışı davranışlar ile sağlıksız ortamlara yönelmesine ve yaşamının ilk dönemlerinde suça karışmasına neden olabilmektedir(Bülbül ve Doğan, 2016).

Batı literarütünde "Juvenile Deliquency" terimiyle ifade edilen, tam karşılığıyla "reşit olmayanın suçluluğu" şeklinde anlatılan terim ülkemizde "Çocuk Suçluluğu" olarak kullanılmakta, bu tanım içerisinde hem çocukluk hem de ergenlik döneminin büyük bir bölümünü kapsamaktadır (Polat, 2004). Çocuk suçluluğu, dünyada çok uzun yıllardır yaşanan toplumsal ve sosyal bir sorundur. Çocuk suçluluğu tarihine ilişkin araştırmalar incelendiğinde; 19. yüzyıla kadar suça karışan her bireye yaşına bakılmaksızın aynı ceza kanunlarının hükümleri uygulanırken, 1899 yılında Chicago Illinois'de Cook Country Çocuk Mahkemesi'nin kurulmasıyla çocuk suçluluğuyla ilgili davalar bilimsel bir bakış açısıyla ele alınmaya başlanmıştır (Bradley, 2008). Amerika Birleşik Devletleri'nin ardından 20.yy içerisinde Avrupa'daki ülkelerin yanı sıra ülkemizde de çocuk mahkemeleri kurulmuştur(Erükçü ve Akbaş, 2012).

Çocuğa dair yaşama, korunma, gelişim ve katılım haklarına işaret eden Çocuk Haklarına Dair Sözleşme evrensel olarak bütün çocuklar için sosyal adaleti sağlamayı hedeflemektedir. Çocuk adalet sisteminin ise öncelikli amacı çocukların içerisinde bulundukları özel durumlarına uygun bir muameleye tabi tutulması, yüksek yararlarının gözetilmesi, korunması ve adli sistemin yıpratıcı aşamalarından en az zararla çıkmalarının sağlanmasıdır (Karataş ve Mavili, 2019). SSÇ'ler açısından sözleşmenin hedeflerinin gerçekleştirilmesinde çocuk adalet sisteminin paydaşlarının yanı sıra, bu sistemin önemli bir noktasını oluşturan SİR'ler önemli bir boşluğu doldurmaktadır. Söz konusu raporlar, SSÇ'lerin içinde bulundukları durumun "nasıl" olduğunu ve bu çocukların toplumla bütünleşebilmeleri adına "neye" ihtiyaç duyduklarını yansıtmaktadırlar (Uluğtekin, 2004).

Çocuk adalet sisteminde; suçun niteliğinden bağımsız olarak bir çocukluk yaş dilimi belirlenmesi, bu alanda hizmet veren özellikli mahkemelerin oluşturulması, uzman kişi ve müdahillere verilen önem, herhangi bir yargı kararına varmadan önce çocuğun içerisinde bulunduğu durumu yansıtan SİR'lerin alınması, uygulanacak tedbir ve cezaların suçun niteliğinden ayrı tutulması, suç olarak tanımlanmış eylemi sonrasında çocuğu tek sorumlu olarak görmek yerine bu sorumluluğun temelde topluma ait olduğu fikrinin benimsenmesi ve bu sorumluluğun paylaşılması, çocuğu özgürlüğünden yoksun kılan tedbir ve cezaların uygulanmasından kaçınılması durumları birlikte değerlendirildiğinde sistemin çocuğun yeniden topluma kazandırılmasını amaçladığı görülmektedir (İrtiş, 2009).

SSÇ'lere ait Türkiye İstatistik Kurumu'nun (TÜİK) yayımladığı veriler incelendiğinde; 2019 senesinde güvenlik birimlerine getirilen suça sürüklenen çocuk sayısının 168 bin 250 olduğu, bu SSÇ'lerin ise %31,7'sine yaralama, %25,6'sına hırsızlık, %8,1'ine Pasaport Kanunu'na muhalefet, %6,9'una göçmen kaçakçılığı, %4,6'sına ise uyuşturucu ve uyarıcı madde kullanmak-satmak veya satın almak suçlarının isnat edildiği görülmektedir. Yayımlanan raporda 2015-2019 yılları arasında güvenlik birimlerine yaklaşık 744.000 suça sürüklenen

çocuğun getirildiği bilgisi bulunmaktadır(TÜİK, 2020b). Bu bilgiler dikkate alındığında ülkemizdeki suça sürüklenen çocuk sayısının hayli fazla olduğu, çocukların suça sürüklenmelerinin önlenmesi adına yapılan faaliyetlerin amacını gerçekleştirmekte yetersiz kaldığı, çocuk suçluluğu sorununun çözümü adına farklı çalışmalar yapılarak yerel kaynakların harekete geçirilmesinin faydalı olabileceği düşünülmektedir.

Afyonkarahisar ilinde SSÇ'ler ile ilgili şimdiye kadar akademik bir araştırma yapılmadığı, bu nedenle suça sürüklenen çocukların profillerine ilişkin literatürde bilgi eksikliği bulunduğu, herhangi bir sosyal sorununa çözüm üretebilmenin en önemli noktalarından bir tanesinin sorunu tanımlamak olduğu düşünüldüğünde, bu çalışmanın Afyonkarahisar ilindeki "çocuk suçluluğu" verilerini ortaya koyarak sonrasında bu alanda yapılacak çalışmalara temel oluşturacağı düşünülmektedir.

Bu çalışmanın amacı; Afyonkarahisar ilindeki SSÇ'lerin suç tiplerini belirlemek, Türkiye'nin farklı illerindeki suça sürüklenen çocuk profilleri ile Afyonkarahisar'daki suça sürüklenen çocuk profillerini karşılaştırmak, Afyonkarahisar'da SSÇ'ler hakkında düzenlenen SİR'lerde uygulanması istenen koruyucu ve önleyici tedbirler ile dava sürecinde verilen kararlar arasındaki ilişkiyi saptamaktır.

2. Genel Bilgiler

2.1. Afyonkarahisar İli Tanıtımı

Günümüzde Afyonkarahisar'ın bulunduğu konumdaki ilk yerleşim, Hitit İmparatoru II. Murşil tarafından Arzava Seferi esnasında inşa edilen Hapanaova Kalesi eteklerinde kurulan köydür. Bu köyün ilk adı yüksek tepe anlamına gelen Akron kelimesinden esinlenilerek Akronium'dur. Bizans döneminde ise ismi değişerek Akreinos adıyla anılmaya başlanmıştır. Bölgenin Türkler tarafından fethedilmesiyle birlikte tehlikeli dönemlerde Devlet hazinesinin kalede saklanmasından dolayı Devlet Karahisarı anlamına gelen Kasahisar-ı Devle denilmiştir. XIII. yüzyıldan itibaren ise bölge Karahisar-ı Sahib adıyla anılmıştır. Karahisar adı şehrin ortasında yükselen kayalığın rengi ve üstünde bulunan hisarla ilgili iken, Sahib adı Anadolu Selçukluları'nın son devirlerinde yaşayan ve Moğol saldırıları sırasında buraya sığınan Sahib Ata Fahreddin Ali Bey'in ismiyle alakalıdır. Osmanlı Dönemi'nde ise bu yöre Karahisar, Karahisar-ı Devle ve Karahisar-ı Sahib gibi çeşitli isimlerle anılmıştır. Ayrıca bölgede çok fazla afyon yetişmesinden dolayı diğer karahisarlardan ayırmak maksadıyla XVII. Yüzyıl başından itibaren şehir için zaman zaman Afyonkarahisar isminin de kullanıldığı görülmektedir. Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluşu ile beraber Afyonkarahisar adını alan şehir günümüzde bu isimle anılmaktadır (Küpeli, 2000).

Afyonkarahisar Türkler tarafından fethedilene kadar tarih boyunca birçok farklı medeniyete ev sahipliği yapmıştır. Bu medeniyetler arasında Hititler, Frigler, Lidyalılar, Persler, Makedonyalılar, Selefkoslar, Bergamalılar, Romalılar ve Bizanslılar bulunmaktadır. Selçuklular döneminde bir uç vilayeti olan Afyonkarahisar; Osmanlı yönetiminde ise Anadolu Beylerbeyliği sancakları arasında yer almış ve Osmanlı Devleti'ndeki idari yapılanma büyük ölçüde Cumhuriyet dönemindeki idari yapılanmaya temel teşkil etmiştir (Küpeli, 2000) .

Afyonkarahisar, Ege Bölgesi'nin İç Batı Anadolu Bölümü'nde ve ulaşım açısından önemli bir kavşak noktasında bulunmaktadır. Cumhuriyet Dönemi'nin ilk nüfus sayımının yapıldığı

1927 yılında Afyonkarahisar, 258743 kişilik nüfusuyla ülkenin en kalabalık 18. ili konumundaydı (Ayhan, 2020). TÜİK'in 2020 yılı adrese dayalı nüfus sayımı verilerine bakıldığında ise Afyonkarahisar 736912 kişilik nüfusu ile ülke içerisinde 31. sıraya gerilemiştir (TÜİK, 2020a).

Cumhuriyet'in ilk yıllarında Türkiye'de ekonominin ağırlıklı olarak toprağa ve tarıma dayanması neticesinde nüfusun yaklaşık %75,8'lik kısmını kırsal nüfus oluşturmaktaydı. Zaman içerisinde Devlet'in değişen ekonomi politikalarının da etkisiyle sanayi hamleleri başlatılmış, ülke genelinde fabrikalar ve sanayi tesisleri kurulmuştur. Yaşanan bu gelişmeler kırsal bölgelerde yaşayan insanları daha rahat yaşama fikriyle kentlere çekmiştir. Ancak, bu kentleşme hareketi ülkenin her yerinde aynı hızda gerçekleşmemiştir. Afyonkarahisar ilinin yıllar içerisindeki kırsal-kentsel nüfus dağılımları incelendiğinde; 1927 yılında toplam nüfusun %82,6'sı köylerde %17,4'ü şehirlerde yaşamaktayken, 2019 yılı adrese dayalı nüfus sayımında Afyonkarahisar'da kır nüfusunun oranı %40,2'ye gerilerken şehir nüfusu %59,8'e yükselmiştir. Yıllar içerisinde Afyonkarahisar'ın kırsal nüfusunun şehir nüfusuna oranla gerilemesine karşın bu gerilemenin 2019 yılı Türkiye geneli kırsal nüfus oranının %7,2 olduğu düşünüldüğünde oldukça yüksek olduğu, bu nedenle de Afyonkarahisar'ın şehirleşme hızının birçok ile göre hayli düşük kaldığı görülmektedir. Bu durum üzerinde şehrin dağlık yapısına bağlı olarak sanayi alanında istenen seviyeye ulaşılamaması ile tarım ve hayvancılığın ekonomi içindeki payının yüksek olmasının etkili olduğu düşünülmektedir (Ayhan, 2020).

Araştırma yapılan bölgenin beşeri ve ekonomik özellikleri hakkında bilgi alınan bir diğer önemli veri bölgenin cinsiyet yapısıdır. Nüfusun cinsiyet yapısı demografik olaylarla iç içe olduğu gibi oluşan doğum oranları, sosyal olaylar, yapılan savaşlar ve yaşanan göçler cinsiyet yapısını yakından etkilemektedir. Ülkemizde il dışına göç veren bölgelerde kadın nüfus oranının belirgin bir şekilde fazla olduğu görülürken dışarıdan göç alan illerde ise erkek nüfusun daha yüksek olduğu görülmektedir (Yüceşahin, 1996).TÜİK'in 2020 yılı cinsiyete

göre adrese dayalı kayıt sistemi verilerine bakıldığında Afyonkarahisar ilinde yaşayan nüfusun %49,85'ini erkek nüfus ve %50,15'ini ise kadın nüfus oluşturmaktadır (TÜİK, 2020a). Cumhuriyet tarihi boyunca ülke genelinde yapılan nüfus sayımlarının verileri incelendiğinde; Afyonkarahisar ile Türkiye'nin karşılaştırıldığı cinsiyet oranları tablolarında 1980 yılında yapılan sayım haricinde kalan diğer dönemlerde Afyonkarahisar'ın ülke geneline göre kadın nüfus oranının daha fazla olduğu görülmektedir. Bu durum Afyonkarahisar ilinin dışarıya göç veren bir il olduğu şeklinde yorumlanabilmektedir (Ayhan, 2020).

2.2.Suça Sürüklenen Çocuk

Çocuk haklarına yönelik ilk uluslararası sözleşme olarak bilinen BM Çocuk Hakları Sözleşmesi'nin birinci maddesine göre; çocuğa uygulanabilecek olan yasaya göre daha erken yaşta reşit olma durumu hariç, on sekiz yaşına kadar herkes çocuk sayılmaktadır. Çocuk hakları sözleşmesi ülkemiz tarafından 1990 yılında imzalanarak 1994 yılında yılında yürürlüğe konulmuş, bu sözleşme ile birlikte çocukların eğitim, sağlık ve sosyal yönden birçok ihtiyacı Devlet tarafından güvence altına alınmıştır (BM, 1995).

Türk Ceza Kanunu'nda (TCK) "çocuk" kavramı 6. maddede "henüz on sekiz yaşını doldurmamış kişi" olarak ifade edilirken, 31. maddede ise "çocukluk" 0-12, 12-15 ve 15-18 yaş aralıklarını kapsayacak şekilde gruplandırılmış ve her yaş aralığına karşılık ayrı ceza ehliyeti belirlenmiştir (Dinç, 2020). Çocuk Koruma Kanunu'nda (ÇKK), suça dahil olan çocuklar "Suça Sürüklenen Çocuk (SSÇ)" olarak belirtilmekte ve bu konuda "Kanunlarda suç olarak tanımlanan bir eylemi işlediği iddiası ile hakkında soruşturma veya kovuşturma yapılan ya da işlediği fiilden dolayı hakkında güvenlik tedbirine karar verilen çocuk" şeklinde tanım yapılmaktadır (ÇKK, 2005).

ÇKK'da suç işleyen çocuğun "suçlu" değil "suça sürüklenen" olarak tanımlanması önemle dikkat edilmesi gereken bir konudur. Bu duruma, yetişkin bir bireyin eylemlerini irade doğrultusunda gerçekleştirdiği, ancak çocukların suç içeren davranış ve hareketlerini

sonuçlarını düşünmeden, zarar verme kastı olmadan ve daha çok duygusal nedenlerle gerçekleştirdikleri, çocukların suç davranışlarında sosyal çevresinde etkileşime girdiği unsurların (ebeveyn, akran grubu, v.b) oldukça etkili olduğu fikri dayanak oluşturmaktadır (Uluğtekin, 2004).

2.2.1. Çocukların Suça Sürüklenme Nedenleri

Suça sürüklenmiş ya da bu açıdan risk barındıran çocukların erken tespiti ve zamanında gerekli müdahalelerin yapılabilmesi amacıyla bu çocukların özelliklerinin ve suça sürükleyen nedenlerin bilinmesinin önemli olduğu düşünülmektedir(Arabacı ve Gülsenay, 2017). Çocuğun suça sürüklenmesinde sosyo-kültürel çevre, aile yapısı, içerisinde bulunulan grup normları, toplumun değer yargıları, yaşam şartları ve çocuğun kişisel özellikleri önemli rol oynamaktadır (Danış ve Şahbikan, 2014). Çocuk suçluluğu alanındaki çalışmalar irdelendiğinde çocukları suça sürükleyen faktörlerin temel olarak üç ana başlıkta toplandığı görülmektedir.

2.2.1.1. Bireysel faktörler

Çocukların suça sürüklenmelerinde cinsiyet ve yaş önemli bir risk faktörüdür. Bu konudaki çalışmaların tamamına yakınında erkek çocukların kız çocuklara göre suça daha fazla karıştığı ve suça karışan çocukların daha çok 14-18 yaş aralığında bulunduğu görülmektedir (Güler, 2017). Toplumumuzun sosyal yapısı dikkate alındığında kız ve erkek çocukların farklı tarzlarda yetiştirildikleri, bu nedenle erkek ergenlerin aile içerisinde ve ev dışında daha serbest olmalarının kızlara oranla daha fazla suça karışmalarına neden olduğu düşünülmektedir (Akduman ve ark. , 2014).

Madde bağımlılığı üzerine yapılan çalışmalarda bağımlıların çoğunun ilk madde kullanımı deneyimini çocukluk döneminde yaşadığı bilgisine rastlanmaktadır. Madde kullanımının kullanan kişilerde heyecan, öfke, paranoya gibi durumlara neden olduğu ve bazı maddelerin kullanılmasının şiddetin ortaya çıkışını kolaylaştırabildiği düşünülmektedir. Kullanılan maddelerin vücutta yarattığı değişiklikler sonucunda duygu yoğunluğunu arttırdığı,

bilinç ve davranış kontrolünde zayıflamaya neden olduğu, bu durumun da kişiyi suç davranışına yöneltebileceği yapılan araştırmaların çıkarımları arasında bulunmaktadır. Ayrıca bağımlı bireylerin yoksunluklarını giderebilmek amacıyla maddeyi temin etmeye çalıştıkları süreçte yasadışı yollara başvurabildikleri, maddeyi temin edemediklerinde ise öfke duygusu ile şiddet içeren tepkiler vererek suça karışabildikleri bilinmektedir (Arabacı ve Gülsenay, 2017).

SSÇ'lerin büyük bir bölümünde bir ya da birden fazla psikiyatrik rahatsızlık olduğu, en çok rastlanan psikiyatrik rahatsızlıkların ise dikkat eksikliği ve hiperaktivite bozukluğu, karşıt gelme ve davranış bozukluğu, depresyon, anksiyete bozukluğu ve mental reterdasyon olduğu araştırmalara yansımıştır (Gürel Yılmaz, 2009).

Çocuklarda düşük zekâ düzeyine sahip olmanın bilişsel ve davranışsal dürtüselliğe sebep olduğu, bu çocukların ise diğer çocuklara göre daha çok suç davranışına yöneldikleri düşünülmektedir. Ayrıca, düşük zekâlı çocukların düşük başarı nedeniyle ortaya çıkabilen depresif duygu durumuna girebildikleri ve bu durumun onları suça sürüklenme açısından daha riskli bir grup haline getirdiği belirtilmektedir (Korkmaz ve Erden, 2010).

2.2.1.2. Ailesel faktörler

Çocuğun sosyal, ahlaki ve psikolojik gelişiminde aile önemli bir noktadadır. Ailenin çocuğun toplumsallaştığı bir kurum olduğu, aile içi ilişkiler düzeyinde yaşanan olumsuz toplumsallaşma sürecinin çocuğun suç sayılabilecek davranışlara yönelmesinde büyük bir rol oynadığı kabul edilmektedir (Polat, 2004).

Aile içi ilişkilerin olumlu olmadığı, aile içindeki bireylerin birbirlerine karşı olumsuz tutum ve davranışlar sergiledikleri ailelerde bu durumun aile içindeki çocukların gelişimlerini olumsuz etkilemesine ve çocuklarda suça yönelmeye neden olabilmektedir. Yapılan araştırmalarda SSÇ'lerin büyük bir bölümünün yaşamlarının ilk dönemlerinde anlayıştan

yoksun ebeveynlerle sosyal ve ekonomik düzensizliğin hakim olduğu bir aile çevresinde geçirdikleri gözlemlenmiştir (Ereş, 2009).

Ebeveynlerin eğitim düzeylerinin çocukların suça sürüklenmesindeki etkilerinin ortaya konulduğu bir çalışmada çocuğun annesinin eğitim düzeyinin düşük olması durumunun babanın eğitim düzeyine göre çocuğun suça sürüklenmesi sürecinde çok daha etkili bir faktör olduğu saptanmıştır (Isir ve ark. , 2007). Ayrıca, genç yaşta çocuk sahibi olan annelerin çocukları ile ilişkilerinde yetersiz ve olumsuz bir iletişim içerisinde olabildikleri, bu annelerin çocuklarının suç içeren problemli davranışlarının daha fazla olduğu görülmektedir (Güler, 2017).

Aile içerisinde geçmişte suç işlemiş bireylerin olması durumunun çocuğun suça sürüklenmesinde risk unsurlarından bir tanesi olduğu bilinmektedir (Çakaloz ve ark. , 2016). Çocuğun tutum ve davranışlarının bir çoğunu taklit ederek öğrenmesi durumunun bu riski arttırdığı, suç kavramını birlikte yaşadığı ailesinin yaşam biçiminden öğrenen çocuğun gelecekte öğrendiği bu davranışı benimseyerek uygulayabileği düşünülmektedir (Güneş ve Gökler, 2017).

2.2.1.3. Çevresel faktörler

Eğitim sürecinin, bireyin temel ilişki ve davranış biçiminin oluşumunda ve kişinin sosyalleşmesinin tamamlanmasında önemli bir unsur olduğu, şiddet unsurlarını benimsemiş geleneksel topluluklarda eğitimin toplumsal bir çözelti görevi gördüğü kabul edilmektedir (Arabacı ve Gülsenay, 2017). Eğitim sürecinin aksaması veya tamamlanamaması durumunun çocuğun gelişimini ve uyumunu olumsuz yönde etkilemektedir. Eğitim sürecini olması gerektiği gibi tamamlamayan çocuklarda bu durumun neden olduğu yetersiz sosyalleşmenin çocuğun suç davranışına yönelmesindeki önemi etkenlerden biri olduğu düşünülmektedir (Kızmaz, 2004).

Çocukların suça yönelme nedenleri üzerine yapılan çalışmalarda çocukların akran gruplarının çok önemli bir etken olduğu görülmüştür. Çocukların özellikler ergenlik dönemlerinde arkadaşlarının davranış ve hareketlerini üst düzeyde benimsedikleri, dahil olunan arkadaş grubunun toplum tarafından kabul edilmeyen davranışlar sergilemesinin çocuğu çoğu zaman etkilemediği, gruptan dışlanmamak adına çocuğun dahil olduğu gruba uyum sağladığı, bu durumun da çocukların suça sürüklenmesinde önemli bir etken olduğu düşünülmektedir (Gönültaş, M. B., 2009).

Toplumdaki sosyal sorunların önemli nedenlerinden bir tanesi olarak gösterilen göçün çocuklarda sosyal ve kültürel uyum problemlerine yol açtığı, bu durumun yetişkinleri olduğu gibi çocukları da birçok konuda etkilediği bilinmektedir. SSÇ'ler ile ilgili yapılan çalışmalarda göç ve gecekondulaşmanın olduğu alanlarda sınıflar arası sosyal çatışma ve gerilimlerin yaşandığı, bu durumun özellikle mala karşı işlenen suçlar olmak üzere çocukları olumsuz anlamda etkilediği ortaya konmuştur (Gönültaş, B. M. ve Hilal, 2012).

2.2.2. Çocuklarda Görülen Suç Türleri ve İstatistikler

SSÇ'ler üzerine yapılan araştırmalarda 1937-1947 yılları arasında çocukların en sık şahsa karşı suçlara karıştığı, bu suçlar arasında ise en sık adam öldürme suçlarının bulunduğu, sonrasında ise cinsel suçlar ve mala karşı işlenen suçların bulunduğu bildirilmektedir. Şahsa karşı işlenen suçlar ve cinsel suçların zaman içerisinde azaldığı mala karşı işlenen suçların ise arttığı görülmüştür (Akbaba, 2011).

Kentleşme ile doğru orantılı olarak gençlerin işledikleri suç türleri de değişime uğramıştır. Mala yönelik işledikleri suçlar sebebiyle cezalandırılan çocukların oranı 1946 yılında %19 iken, aynı oran 1996 yılında %56'ya ulaşmıştır. Buna karşın, şahsa karşı suçlar tam tersi bir seyir izlemiş ve bu nedenle hüküm giyen çocukların payı toplam hüküm giyenler arasında %54'ten %19'a gerilemiştir. Cinsel suç işleyip, hüküm giyenlerin oranı ise hemen hemen aynı kaldığı görülmektedir (Coşar, 2005). Yapılan araştırmalarda, SSÇ'lerin son yıllarda en sık mala karşı

işlenen suçlara karıştığı, bu suçlardan da en sık hırsızlık suçunun işlendiği bildirilmektedir (Avcil ve ark. , 2016).

TÜİK verilerine göre, 2018 yılında güvenlik birimlerine suç işlediği iddiasıyla getirilen çocukların karıştıkları suçlar; %33,8 yaralama, %3,4 cinsel suçlar, %3,6 tehdit, %28,7 hırsızlık, %5,5 uyuşturucu ile ilgili suçlar işledikleri bildirilmektedir (TÜİK, 2020).

TÜİK verilerine göre 2019 yılında SSÇ'lerin suç oranları ise; %31,7 yaralama, %3,6 cinsel suçlar, %3,2 tehdit, %25,6 hırsızlık, %4,6 uyuşturucu ile ilgili suçlar şeklinde ifade edilmiştir(TÜİK, 2020).

Türkiye Cumhuriyeti Adalet Bakanlığı Adli Sicil ve İstatistik Genel Müdürlüğü tarafından 2018 yılında yayımlanan Adli İstatistikler incelendiğinde SSÇ'ler hakkında açılan davalarda işlenen suçlardan; malvarlığına karşı işlenen suçların oranının %42,6 olduğu, hürriyete karşı işlenen suçların %18,2'lik oranla ikinci sırada yer aldığı, en yüksek üçüncü orana sahip vücut dokunulmazlığına karşı işlenen suçların ise %13,6'lık oranla işlendiği görülmektedir (Adli İstatistikler, 2018).

2019 yılı Adli İstatistikleri'ne bakıldığında; mal varlığına karşı işlenen suçların %42,8 oranda olduğu, hürriyete karşı işlenen suçların %18,7'lik oranının bulunduğu, en yüksek oranlı üçüncü suçun işe %14,2 oranı ile vücut dokunulmazlığına karşı işlenen suçların yer aldığı bilgisi edinilmiştir (Adli İstatistikler, 2019).

2.3.Çocuk Mahkemeleri

Çocuk haklarının tarihsel süreçte gelişimi incelendiğinde; çocuk mahkemelerinin kuruluşunun özel bir değer taşıdığı ve çocuk hakları açısından önemli bir konumda bulunduğu görülmektedir. Çocuk mahkemelerinin; 19. yüzyılın sonunda ihmal edilen, istismara uğrayan, suç işleyen çocukları korumayı ve kurtarmayı amaçlayan sosyal reformist hareketin bir sonucu olarak ortaya çıktığı kabul edilmektedir (Uluğtekin, 2004).

Tarihteki ilk çocuk mahkemesinin 1899 yılında Amerika'nın Illinois eyaletinin Chicago kentinde kurulmuş, bu adımı İngiltere, Fransa, İtalya, Almanya, Sovyetler Birliği ve İspanya'da kurulan çocuk mahkemelerinin izlemiştir (Bradley, 2008).

Türkiye'de Çocuk Mahkemeleri'nin; 7 Kasım 1979 tarihinde Türkiye Büyük Millet Meclisi (TBMM) tarafından kabul edilerek, 21 Kasım 1979 tarihinde 16816 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan ve 1 Haziran 1982 tarihinde yürürlüğe giren 2253 sayılı "Çocuk Mahkemelerinin Kuruluşu, Görev ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun" sonrasında fiilen 1982 yılının Haziran ayında göreve başlamasının öngörüldüğü, ancak görev alacak yargıç ve savcı sayısının yeterli olmaması nedeniyle söz konusu mahkeme 1987 yılında Ankara'da açılmıştır (Dinç, 2020).

Çocuk mahkemelerinin ortaya çıkmasında; çocuğun gelişimini sürdürmekte olan bir varlık olduğu, bu açıdan ona yetişkin gibi yaklaşmanın ve işlediği suçtan tamamiyle sorumlu tutmanın doğru olmayacağı, çocuğun yetişkinlere göre daha kolay rehabilite edilebileceği, rehabilitasyon konusunda bir yetişkinden daha fazla kapasiteye sahip olduğu, adalet sisteminin çocuğu cezalandırmaktan çok onu eğitmek, tedavi etmek ve rehabilitasyona tabi tutması gerektiği düşünceleri temel alınmıştır. Ayrıca, çocuk hakkında mahkeme tarafından verilecek kararlarda çocuğun özel koşulları ve gereksinimleri dikkate alınarak, yetişkin suçluların tabi olduğu katı, karmaşık ve cezalandırıcı işlemlerden uzak durulması hedeflenmiştir (Uluğtekin, 2004).

5395 sayılı ÇKK'nın 25. maddesinde çocuk mahkemelerinin tek hakimden oluştuğu, her il merkezinde kurulabileceği, ayrıca bölgelerin coğrafi durumları ve iş yoğunluğu göz önünde tutularak belirlenen ilçelerde Hakimler ve Savcılar Kurulu'ndan olumlu görüş alınarak çocuk mahkemeleri kurulabileceği belirtilmiştir. Söz konusu kanunun 26. maddesinde ise çocuk mahkemelerinin, asliye ceza mahkemesi ile sulh ceza mahkemesinin görev alanına giren suçlar bakımından SSÇ'ler hakkında açılacak davalara bakmakla sorumlu olduğu bilgisi yer almaktadır(ÇKK, 2005).

Çocuk mahkemelerinin tabi olduğu temel kanun 5395 sayılı ÇKK'dır. Ancak bu kanunun yanı sıra 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu, 5237 sayılı TCK, 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu ve 5402 sayılı Denetimli Serbestlik ve Yardım Merkezleri ile Koruma Kurulları Kanunu çocuk mahkemelerinin işleyişleri esnasında rehber aldıkları kanunlardır (Erbay ve ark. , 2015).

2.4.Cezai Ehliyet

Bireylerde fiziksel gelişimle birlikte; toplumun değer yargıları, bunların anlamı ve ne ifade ettiğini algılama yeteneğinin de geliştiği kabul edilmektedir. Ayrıca bu gelişim sürecinde algılama becerilerinin yanı sıra toplumdaki ölçü davranış kurallarının gereklerine göre hareketlerini yönlendirebilme (irade) yeteneği de gelişmektedir. Bu doğrultuda cezai sorumluluğun tam olması, işlendiği belirtilen suçla ilgili olarak kişinin sorumlu tutulabilmesi için failin işlediği eylemin hukuki anlam ve sonuçlarını algılaması ve bu eylemle ilgili olarak davranışlarını yönlendirebilme becerisinin tam olduğu anlamına gelmektedir (Turabi, 2012). Kişilerin kusur yeteneğinin varlığı veya yokluğu konusunda karar verme görevi kanunlar tarafından hakime verilmiştir. Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 62. ve devamındaki maddelerine göre, hakim bu kararı alırken bilirkişilik kurumuna başvurabilmekte, konunun uzmanlarından görüş alabilmektedir (Akarca, 2011).

Osmanlı Devleti Dönemi'nde çocukların cezai sorumluluğu temelini İslam dininin kaideleri belirlemiştir. Bu doğrultuda baliğ olmayan (henüz ergenliğe girmemiş) küçüğün cezai sorumluluğu olmadığı düşüncesi kabul edilmiş ve 1858 tarihli Ceza Kanunname-i Hümayunu'nun kabulüne kadar aynı şekilde uygulanmıştır (Şensoy, 1949). 1926 senesinde uygulanmaya başlanan 765 sayılı TCK ile henüz on bir yaşına erişmemiş küçük çocukların cezai sorumluluklarının bulunmadığı, on bir ve on beş yaş aralığındaki çocukları ile on beş ve on sekiz yaş aralığındaki çocuklar hakkında cezalarında indirim uygulanabileceği kabul

edilmiştir. Söz konusu uygulama, 01/06/2015 tarihinde yürürlüğe giren ve halen kabul gören 5237 sayılı TCK ile son bulmuştur (Efe, 2008).

SSÇ'lerde cezai ehliyet, çocuğun bulunduğu yaşa, duyma ve konuşma yeteneğine, sağır veya dilsiz olması ya da işlediği eylemin anlam ve sorumluluklarını bilip davranışlarını bu yönde kontrol edebilme becerisini kazanıp kazanamadığına göre değişmektedir (Turabi, 2012).

BM Genel Kurulu tarafından 29/11/1985 tarihinde kabul edilen Çocuk Mahkemeleri Yönetimi Hakkında BM'nin Asgari Kuralları (Beijing/Pekin Kuralları) 4.1. maddesi çocuklar için ceza sorumluluk yaşı belirlenirken rehber olarak kabul edilmiştir. Buna göre cezai sorumluluğun çocuğun ruhsal, zihinsel ve kültürel bakımdan olgunluğa ulaştığı yaşın altında tutulmaması gerektiği belirtilmektedir. Bu doğrultuda her ülkede kanunlara göre ceza sorumluluğu açısından belirlenen bir yaş sınırı mevcuttur. Suça sürüklendiği kabul edilen çocuklar ile yetişkin suçluluğunu ayıran önemli bir kriter olan yaş aralığı tüm dünyada 7-18 yaş arasında değişmektedir. Bu duruma örnek vermek gerekirse bazı ülkelerde cezai alt sınır yaşları; İskoçya 8 yaş, Irak 9 yaş, İngiltere 10 yaş, Kanada 12 yaş, Fransa 13 yaş, İtalya 14 yaş, Norveç 15 yaş, Almanya 16 yaş şeklindedir (Öter, 2018).

TCK'nın 24. ve 34. maddeleri arasında kanun koyucu tarafından ceza sorumluluğunu kaldıran veya azaltan nedenler açıklanmıştır. Bu nedenlerden yaş küçüklüğü, sağır-dilsizlik ve akıl hastalığı gibi nedenler SSÇ'lerin ceza sorumluluğunun değerlendirilmesi konusunda ön plana çıkmaktadır.

2.4.1. Yaş Küçüklüğü

Türk adalet sisteminde ceza sorumluluğu yaşlara göre üç farklı kategoride irdelenmektedir.

a) TCK'nın 31. Maddesinin 1. Fıkrasında henüz 12 yaşını doldurmamış SSÇ'ler hakkında;

"Fiili işlediği sırada on iki yaşını doldurmamış olan çocukların ceza sorumluluğu yoktur. Bu kişiler hakkında, ceza kovuşturması yapılamaz; ancak, çocuklara özgü güvenlik tedbirleri uygulanabilir" (TCK, 2004).

b) TCK'nın 31. Maddesinin 2. Fıkrasında suça karışan 12-15 yaş aralığındaki çocuklarla ilgili olarak;

"Fiili işlediği sırada 12 yaşını doldurmuş olup da 15 yaşını doldurmamış olanların işlediği fiilin hukuki anlam ve sonuçlarını algılayamaması veya davranışlarını yönlendirme yeteneğinin yeterince gelişmemiş olması halinde ceza sorumluluğu yoktur. Ancak bu kişiler hakkında çocuklara özgü güvenlik tedbirlerine hükmolunur. İşlediği fiilin hukuki anlam ve sonuçlarını algılama ve bu fiille ilgili olarak davranışlarını yönlendirme yeteneğinin varlığı halinde, bu kişiler hakkında suç, ağırlaştırılmış müebbet hapis cezasını gerektirdiği takdirde on iki yıldan on beş yıla; müebbet hapis cezasını gerektirdiği takdirde dokuz yıldan on bir yıla kadar hapis cezasına hükmolunur. Diğer cezaların yarısı indirilir ve bu halde her fiil için verilecek hapis cezası yedi yıldan fazla olamaz" (TCK, 2004).

c) TCK'nın 31. Maddesinin 3. Fıkrasında suça karışan 15-18 yaş aralığındaki çocuklar hakkında;

"Fiili işlediği sırada 15 yaşını doldurmuş olup da 18 yaşını doldurmamış olan kişiler hakkında suç, ağırlaştırılmış müebbet hapis cezasını gerektirdiği takdirde on sekiz yıldan yürmü dört yıla; müebbet hapis cezasını gerektirdiği takdirde on iki yıldan on beş yıla kadar hapis cezasına hükmolunur. Diğer cezaların üçte biri indirilir ve bu halde her fiil için verilecek hapis cezası on iki yıldan fazla olamaz" (TCK, 2004).

2.4.2. Sağır ve Dilsizlik

Çocuklarda ceza sorumluluğunu etkileyen bir diğer unsur olan sağır ve dilsiz olma hali TCK'nın 33. maddesinde şu şekilde ifade edilmiştir:

"Bu kanunun (TCK 31.), fiili işlediği sırada on iki yaşını doldurmamış olan çocuklara ilişkin hükümleri, on beş yaşını doldurmamış olan sağır ve dilsizler hakkında; on iki yaşını doldurmuş olup da on beş yaşını doldurmamış olanlara ilişkin hükümleri, on beş yaşını

doldurmuş olup da on sekiz yaşını doldurmamış olan sağır ve dilsizler hakkında; on beş yaşını doldurmuş olup da on sekiz yaşını doldurmamış olanlara ilişkin hükümleri uygulanır" (TCK, 2004).

2.4.3. Akıl Hastalığı

Çocuklarda ceza sorumluluğu araştırılırken karşılaşılan bir diğer konu akıl sağlığının olup olmamasıdır. Akıl sağlığının ceza sorumluluğuna etkisi hakkında açıklama TCK'nın 32. maddesinde şu şekilde ifade edilmiştir:

1. TCK'nın 32. Maddesinin 1. Fıkrasında:

"Akıl hastalığı nedeniyle, işlediği fiilin hukuki anlam ve sonuçlarını algılayamayan veya bu fiille ilgili olarak davranışlarını yönlendirme yeteneği önemli derecede azalmış olan kişiye ceza verilmez. Ancak, bu kişiler hakkında güvenlik tedbirine hükmolunur." şeklinde belirtilmektedir (TCK, 2004).

2. TCK'nın 32. Maddesinin 2. fıkrasında:

"Birinci fıkrada yazılı derecede olmamakla birlikte işlediği fiille ilgili olarak davranışlarını yönlendirme yeteneği azalmış olan kişiye, ağırlaştırılmış müebbet hapis cezası yerine yirmi beş yıl, müebbet hapis cezası yerine yirmi yıl hapis cezası verilir. Diğer hallerde verilecek ceza, altıda birden fazla olmamak üzere indirilebilir. Mahkun olunan ceza, süresi aynı olmak koşuluyla, kısmen veya tamamen, akıl hastalarına özgü güvenlik tedbiri olarak da uygulanabilir." olarak belirtilmiştir (TCK, 2004).

2.5.Ceza Sorumluluğu Bulunmayan Çocuklara Yönelik Tedbirler

Cezai ehliyeti bulunmadığı tespit edilen veya yaşı itibariyle henüz ceza sorumluluğu olmayan çocuklar hakkında ceza hukuku yaptırımları yerine 5395 sayılı ÇKK'da belirtilen koruyucu ve önleyici tedbirler uygulanabilmektedir (Karataş, 2019).

Söz konusu Koruyucu ve önleyici tedbirler ÇKK'nın 5. Maddesinde şu şekilde belirtilmektedir:

a) **Danışmanlık tedbiri;** *"Çocuğun bakımından sorumlu olan kimselere çocuk yetiştirme konusunda; çocuklara da eğitim ve gelişimleri ile ilgili sorunlarının çözümünde yol göstermeye yönelik tedbir",*
b) **Eğitim tedbiri;** *"Çocuğun bir eğitim kurumuna gündüzlü veya yatılı olarak devamına; iş ve meslek edinmesi amacıyla bir meslek veya sanat edinme kursuna gitmesine veya meslek sahibi bir ustanın yanına yahut kamuya ya da özel sektöre ait iş yerlerine yerleştirilmesine yönelik tedbir",*
c) **Bakım tedbiri;** *"Çocuğun bakımından sorumlu olan kimsenin herhangi bir nedenle görevini yerine getirememesi halinde, çocuğun resmi veya özel bakım yurdu ya da koruyucu aile hizmetlerinden yararlandırılması veya bu kurumlara yerleştirilmesine yönelik tedbir",*
d) **Sağlık tedbiri;** *"Çocuğun fiziksel ve ruhsal sağlığının korunması ve tedavisi için gerekli geçici veya sürekli tıbbi bakım ve rehabilitasyonuna, bağımlılık yapan maddeleri kullananların tedavilerinin yapılmasına yönelik tedbir",*
e) **Barınma tedbiri;** *"Barınma yeri olmayan çocuklu kimselere veya hayatı tehlikede olan hamile kadınlara uygun barınma yeri sağlamaya yönelik tedbir"*

ÇKK'da yer alan bu tedbirler on sekiz yaşın doldurulmasıyla birlikte kendiliğinden sona ermektedir. Ancak hakim, eğitim ve öğretimine devam edebilmesi için ve rızası alınmak şartıyla tedbirin uygulanmasına belli bir süre daha devam edilmesine karar verebilir (ÇKK, 2005).

2.6. Ceza Sorumluluğu Bulunan Çocuklara Yönelik Yaptırımlar

TCK'da yaptırımlar, cezalar ve güvenlik tedbirleri olarak ayrı ayrı ifade edilmektedir. Cezalar, hapis cezaları ve adli para cezaları olarak, hapis cezaları ise kısa süreli (1 yıl ve daha

kısa süreli) hapis cezaları ve kısa süreli olmayan (1 yıldan fazla süreli) hapis cezaları olarak iki kategoride belirtilmektedir (Akarca, 2011).

TCK'nın 50. maddesinde verilen kısa süreli hapis cezasına seçenek yaptırımlar ifade edilmiş ve ceza sorumluluğu var kabul edilen çocuklar için hükmedilen kısa süreli hürriyeti kısıtlayıcı hapis cezasının seçenek yaptırımlara çevrilmesi zorunlu kılınmıştır. Bu şekilde belirlenen seçenek cezalar ötelenememektedir. Ayrıca, aynı kanunun 51. maddesine göre işlediği suçtan 3 yıl veya daha az süreli hapis cezasına hükmedilen çocuk hakkında ceza ertelenebimekte iken verilen para cezası ertelenememektedir (TCK, 2004).

Türkiye Cumhuriyeti Adalet Bakanlığı Adli Sicil ve İstatistik genel Müdürlüğü tarafından 2019 yılı istatistiklerine göre; 2019 senesinde ceza mahkemelerinde SSÇ'ler hakkında verilen karar oranları yıllar itibarıyla incelendiğinde; mahkûmiyet kararlarının 2012 yılında toplam kararlar içerisindeki oranı %23,8 iken 2019 yılında %34,6'ya kadar yükseldiği görülmektedir. 2019 senesinde ceza mahkemelerinde SSÇ'ler hakkında toplam 77 bin 807 mahkûmiyet kararı verilmiştir. Bu kararlar niteliklerine göre incelendiğinde ise; %37,4'ü hapis cezası, %39,2'si adli ve idari para cezası, %10,5 hapis cezasının ertelenmesi, %2,9 güvenlik tedbiri uygulanması ve %9,9 diğer mahkûmiyet kararları şeklindedir (Adli İstatistikler, 2019).

TÜİK verilerine göre; ceza infaz kurumlarına hükümlü olarak getirilen bireylerden ceza infaz kurumuna girdiği esnadaki yaşa göre 12-17 yaş grubunda olanların sayısı, 2015 yılında 836 iken 2019 senesinde 1598 olarak bildirilmektedir (TÜİK, 2019).

2.7. Sosyal İnceleme Raporları

Sosyal hizmet mesleği, sanayi devrimi ile birlikte yaşanan toplumsal sorunlarla mücadelede profesyonel yaklaşımın gerekliliği neticesinde ortaya çıkmıştır(Çoban İçağasıoğlu, 2017). Sosyal hizmet bilimi ve mesleğinin ortaya çıktığı 20. yy başlarından günümüze sosyal inceleme yapmak ve inceleme neticesinde mesleki müdahale planı üretmek mesleğin en temel etkinlik

noktasını oluşturmaktadır (Acar ve Çamur Duyan, 2003). Uluğtekin (2004) çocuk mahkemeleri ve SİR'ler üzerine yaptığı çalışmasında Mary Richmond'ın 1917 yılında kaleme aldığı kitabından aktardığı bilgiler arasında ABD'deki çocuk mahkemelerinin çocuklar hakkında verdikleri kararlarda mahkemedeki sosyal hizmet uzmanlarının hazırladığı SİR'lerin ve raporun hazırlığı aşamasında kullanılan bilgi yöntemlerinin çocuğun refahı açısından önemli olduğunun vurgulandığına değinilmiştir.

SİR'ler "inceleme" ve "değerlendirme" temel alınarak hazırlanmaktadır. Yabancı literatürde bu raporlar "social assesment report" ya da "social history" olarak ifade edilmektedir. İngilizce literatürdeki "social assessment report" kavramı değerlendirme eylemine dikkat çekmekte iken, "social history" ifadesi ise müracaatçının ihtiyaçlarının analiz edildiği ve mevcuttaki sorununun temellerinin araştırılmasını ifade etmektedir (Çoban İçağasıoğlu, 2017).

SİR'leri değerlendirme ve analizin yanı sıra müracaatçının sorununa çözüm sunulması, ihtiyacın karşılanmasına yönelik kaynakların belirlenmesi ve müdahale planının hazırlanmasını da içermektedir. SİR'lerde müracaatçılarla ilgili değerlendirme ve öneri sunulması gerekmektedir (Uluğtekin ve ark. , 2004). Perry (1974)'e göre SİR'lerde öneriye kadar geçen kısmın ise öneri için temel oluşturması gerektiği ve "öneri" kısmının raporun gerçek amacı olduğu ifade edilmektedir.

Sosyal hizmet bilimi toplumdaki dezavantajlı (yaşlı, engelli, yoksul, mülteci,v.b.) müracaatçıların yanı sıra; aile, çocuk, suça sürüklenme, sağlık gibi farklı alan, kurum ve organizasyonlarda hizmet üretmektedir. Hizmet sunulan alanlardaki farklılık uzmanların hazırladıkları SİR'lerin biçim ve içeriklerini etkilemektedir. Ayrıca uzmanların hizmet ürettikleri alanın yasal çerçevesine hakim olmalarını gerektirmektedir. Bununla birlikte SİR'lerin genelinde olması beklenen bir takım ortak noktalar bulunmaktadır. Bu noktalara değinmek gerekirse SİR'lerin; kısa ve öz olmakla birlikte açık ve anlaşılır olarak hazırlanması,

hizmet sunulan alandaki hazırlanış amacına uygun olması, sübjektif görüşlerden ziyade dayanak oluşturulan nesnel ifadelere yer verilmesi, müracaatçının gözlemlenen güçlü taraflarına odaklanılması ve sunulmak istenen bilginin düzenli ve organize bir şekilde sunulması gerekmektedir (Çoban İçağasıoğlu, 2017).

Çocuğun yaşama, korunma, gelişim ve katılım haklarına dikkat çeken Çocuk Haklarına Dair Sözleşme çocuklar açısından sosyal adaleti gerçekleştirmeyi hedef almaktadır. SSÇ'ler açısından sözleşmenin amacını gerçekleştirmesinde çocuk adalet sistemindeki paydaşların yanı sıra, bu sistemde çocukların yüksek yararlarını amaçlayan SİR'ler de önemli bir konumda bulunmaktadır. Söz konusu raporlar çocukların içinde bulunduğu koşulları tanımlamakla birlikte bu çocukların ihtiyaç duydukları hizmetlerin belirlemek konusunda önemli bir oynadığı düşünülmektedir (Uluğtekin ve ark. , 2004).

3. GEREÇ VE YÖNTEM

3.1. Evren ve Örneklem

Bu çalışma Afyonkarahisar ilinde SSÇ'lerin sosyodemografik bilgileri, suç tipleri ve çocuklar hakkında düzenlenen SİR'ler ve SSÇ'ler hakkında verilen kararlar arasındaki ilişkileri araştırmak amacıyla gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın çalışma evrenini Afyonkarahisar 1. 2. 3. 4. 5. 6. Asliye Ceza Mahkemeleri'nde 01.01.2019-31.12.2019 tarihleri arasında karar bağlanan davalardaki SSÇ'ler oluşturmaktadır. Çalışmanın evrenine ulaşabilmek adına ilgili altı asliye ceza mahkemesinin hakimlerinden gerekli izin alınarak 2019 senesinde karara bağlanan dosyaların listesini içeren PDF dosyaları alınmış, karara bağlanan dosyalar arasından SSÇ'lerin bulunduğu bütün dosyalar listelenmiştir. Yapılan listeleme sonucunda 2019 yılında karara bağlanan asliye ceza mahkemeleri dava dosyalarında toplamda 699 suça sürüklenen çocuk olduğu görülmüştür.

Örneklem, belirlenen çalışma evreninden belirli kurallara göre seçilmiş ve seçildiği çalışma evreni temsil yeterliliği olduğu kabul edilen küçük kümedir. Örnekleme ise evrenden örneklem alma işlemine verilen yöntemin adıdır. Örneklemenin temel kuralı "yansızlık" olmakla birlikte araştırmanın konusuna ve çalışılma şekline göre farklı örnekleme yöntemleri bulunmaktadır (Karasar, 2009).

Araştırmanın çalışma evreninde bulunan SSÇ'lerin listelenmesi sonrasında sıralı evren listesinden örneklemin seçimini içeren istatistiksel bir yöntem olan "sistematik örnekleme" yönteminin kullanımı uygun görülmüştür.

Örneklem büyüklüğü birtakım istatistiki formüllerin kullanılarak hesaplanmaktadır. Yazıcı ve Erdoğan'ın 2004 yılında yapmış oldukları çalışmada örneklem hata payına göre alınabilecek örneklem büyüklüğünü gösteren tablodan yararlanılarak %90'lık güven düzeyinde 699 kişiden oluşan çalışma evreni için d=0.05(örnekleme hatası) ve p=0.5 (gerçekleşme olasılığı) için yaklaşık 88 kişinin örnekleme alınmasının yeterli olduğu görülmektedir.

Tablo I. a=0,05 için örneklem büyüklükleri

Evren Büyük-lüğü	±0.03 örnekleme hatası (d)			±0.05 örnekleme hatası (d)			±0.10 örnekleme hatası (d)		
	p=0.5 q=0.5	p=0.8 q= 0.2	p=0.3 q=0.7	p=0.5 q=0.5	p=0.8 q= 0.2	p=0.3 q=0.7	p=0.5 q=0.5	p=0.8 q= 0.2	p=0.3 q=0.7
100	92	87	90	80	71	77	49	38	45
500	341	289	321	217	165	196	81	55	70
750	441	358	409	254	185	226	85	57	73
1000	516	406	473	278	198	244	88	58	75
2500	748	537	660	333	224	286	93	60	78
5000	880	601	760	357	234	303	94	61	79
10000	964	639	823	370	240	313	95	61	80
25000	1023	665	865	378	244	319	96	61	80
50000	1045	674	881	381	245	321	96	61	81
100000	1056	678	888	383	245	322	96	61	81
1000000	1066	682	896	384	246	323	96	61	81
100 milyon	1067	683	896	384	245	323	96	61	81

Yazıcıoğlu, Y., Erdogan, S. (2004). SPSS uygulamalı bilimsel arastırma yöntemleri. *Ankara: Detay Yayincilik*, 39-40.

Sistematik örnekleme yöntemine genellikle evrenin tamamının bilinmesi halinde başvurulmaktadır. Bu yöntemde örnekleme alınacak elemanların sayısı önceden belirlenir. Buna göre örneklemdeki eleman sayısının evrendeki eleman sayısına oranının (k) hesaplanması sonrasında evrendeki elemanlar sıraya dizilir ve bu orana göre sıra numarası verilir. Verilen sıra numarasına göre başlangıçtan itibaren her 1/k'ıncı eleman örnekleme alınır (Baykul, 1996). Örneklem büyüklüğünün 88 olarak alındığında k değeri (7,8) ~8 olarak kabul edilmiştir. Çalışma evreninde listelenen SSÇ'leri k değeri kadar aralıkla seçmeye başlamak için Google'ın düzenlediği program üzerinden 1-10 arasında sayı seçilmesi işlemi yapılmış, sonucunda "1" sayısı çıkmıştır. Çalışma evrenin listelendiği Microsoft Excel programındaki listenin birinci sırasından başlanarak k değeri (8) aralıkla örneklem seçimi yapılmıştır. Örnekleme seçilen SSÇ'lere etik durum göz önünde bulundurularak seçildikleri sıraya göre numara verilmiştir.

3.2. İnceleme Yöntemi

Araştırmada, geriye dönük (restrospektif) tarama modeli kullanılmaktadır. Tarama modeli kullanılan araştırmalarda geçmişte var olmuş ya da halen var olan bir durumu var olduğu şekliyle betimlemek amaçlanmaktadır. Araştırmaya konu olan olay, birey ya da nesne, kendi koşulları içerisinde olduğu gibi tanımlanmaya çalışılmaktadır. Tarama modeli kullanılan araştırmalarda nesnenin ya da bireyin doğrudan kendisi incelenebileceği gibi, önceden tutulmuş çeşitli kayıtlar, eski kalıntılar ve alandaki kaynak kişilere başvurarak elde edilecek dağınık veriler bir sistem içerisinde bütünleştirerek yorumlamaktadır (Karasar, 2009).

Araştırmanın örnekleminde bulunan SSÇ'lere ait dava dosyaları Adalet Bakanlığı'ndan alınan 19/04/2021 tarih ve E-10228849-601-0001-2020-119/543 sayılı izin ve mahkeme hakimlerinin oluru alınarak Ulusal Yargı Ağı Bilgi Sistemi (UYAP) üzerinden incelenmiştir. Dava dosyalarında SSÇ'lerin demografik bilgileri, SSÇ'lerin işledikleri iddia edilen suça ilişkin

bilgiler ve mahkemenin verdiği karara ilişkin bilgiler incelenip, sonuçlar Microsoft Excel programında oluşturulan tabloya aktarılmıştır.

3.3. İstatistiksel Değerlendirme

Elde edilen veriler SPSS26 istatistik programı aracılığıyla analiz edilmiştir.

4. Bulgular

Çalışmanın bulgularına UYAP üzerinden yapılan inceleme neticesinde ulaşılmıştır. Bulgular arasında yer alan verilere ulaşmak için dava dosyalarında; nüfus kayıt örneği, ifade tutanağı, adli sicil kaydı, gerekçeli karar evrakı, adli tıp raporu ve SİR gibi evraklar incelenmiştir.

Tablo II. SSÇ'lerin Cinsiyet-Bulundukları Yaş aralığı Tablosu

		YAŞ ARALIĞI				TOPLAM	YÜZDE(%)
		12-15 YAŞ	YÜZDE (%)	16-18 YAŞ	YÜZDE (%)		
CİNSİYET	ERKEK	16	88,9	58	84,1	74	84,1
	KADIN	2	11,1	12	15,9	14	15,9
TOPLAM		18	100	70	100	88	100

İncelenen suça sürüklenen toplam 88 suça sürüklenen çocuğun 74'ünün (%84,1) erkek, 14'ünün kadın (%15,9) olduğu; kadın SSÇ' sayısının erkek SSÇ sayısına oranının 0,19 olarak örneklemde bulunduğu görülmektedir. Bu çocukların çoğunluğunun 16-18 yaş aralığında bulunduğu (%79,54), her iki yaş grubunda da erkeklerin çoğunlukta olduğu saptanmıştır.

Tablo III. SSÇ'lerin Cinsiyetleri-Geçmişte Suça Karışma Durumları Tablosu

		GEÇMİŞTE SUÇA KARIŞMA DURUMU				TOPLAM	YÜZDE (%)
		EVET	YÜZDE (%)	HAYIR	YÜZDE (%)		
CİNSİYET	ERKEK	57	89,1	17	70,8	74	84,1
	KADIN	7	10,9	7	29,2	14	15,9
TOPLAM		64	100	24	100	88	100

SSÇ'lerin cinsiyetleri ile geçmişte suça karışma durumları karşılaştırıldığında geçmişte suça karışan toplam 64 çocuktan 57'sinin erkek (%89,1), 7'sinin kadın olduğu (%10,9); herhangi bir suç geçmişi olmayan 24 çocuktan 17'sinin erkek (%70,8), 7'sinin ise kadın (%29,2) olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Suça sürüklenen çocuğun cinsiyeti ile geçmişte suça karışma durumu arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunduğu görülmüştür. ($p<0,05$) ($p=0,04$)

Tablo IV. SSÇ'lerin Bulundukları Yaş Aralığı-Geçmişte Suça Karışma Durumları Dağılımı

		GEÇMİŞTE SUÇA KARIŞMA DURUMU				**TOPLAM**	**YÜZDE (%)**
		EVET	**YÜZDE (%)**	**HAYIR**	**YÜZDE (%)**		
YAŞ ARALIĞI	**12-15 YAŞ**	8	12,5	10	41,7	18	20,5
	16-18 YAŞ	56	87,5	14	58,3	70	79,5
TOPLAM		64	100	24	100	88	100

Örnekleme dahil olan ve 12-15 yaş aralığında bulunan çocuklardan suç geçmişi olanlarla geçmişte herhangi bir suça karışmamış olanlara oranının 0,8 olduğu, 16-18 yaş aralığında bulunan SSÇ'lerde ise geçmişte suça karışma durumu ile daha çok karşılaşıldığı görülmüştür. SSÇ'lerin bulundukları yaş aralığı ile geçmişte suça karışma oranları arasında anlamlı bir fark gözlemlenmiştir. ($p=0,006$)

Tablo V. SSÇ'lerin Eğitim Durumları-Bulundukları Yaş Aralığı Dağılımı

		YAŞ ARALIĞI				TOPLAM	YÜZDE (%)
		12-15 YAŞ	YÜZDE (%)	16-18 YAŞ	YÜZDE (%)		
EĞİTİM DURUMU	DEVAM EDİYOR	16	88,9	26	37,7	42	48,3
	BIRAKMIŞ	2	11,1	43	62,3	45	51,7
TOPLAM		18	100	69	100	87	100

SSÇ'lerin eğitim durumlarına bulundukları yaş aralığına göre bakıldığında; 12-15 yaş aralığında bulunan çocukların %88,9'u eğitimlerine devam ederken bu oran 16-18 yaş aralığında bulunan SSÇ'lerde %37,7 olduğu, eğitim hayatlarını sonlandırma durumuna 12-15 yaş aralığında 16-18 yaş aralığına göre daha az rastlandığı görülmektedir. SSÇ'lerin bulundukları yaş aralığı ile eğitim durumları arasında anlamlı bir fark saptanmıştır. (p=0)

Örneklemde bulunan SSÇ'lerden 1 tanesinin eğitim durumuna incelenen dosyalardan ulaşılamaması nedeniyle bu veri kayıp veri olarak ele alınmıştır.

Tablo VI. SSÇ'lerin Eğitim-Geçmişte Suça Karışma Durumları Dağılımı

		Geçmişte Suça Karışma Durumu				Toplam	Yüzde (%)
		Evet	Yüzde (%)	Hayır	Yüzde (%)		
Eğitim Durumu	Devam Ediyor	25	39,1	17	73,9	42	48,3
	Bırakmış	39	60,9	6	26,1	45	51,7
Toplam		64	100	23	100	87	100

Geçmişte suça karışan SSÇ'lerin %60,9'u eğitimini sonlandırmışken, geçmişte suça karışmayan çocukların %73,9'u eğitimine devam ettiği görülmektedir. SSÇ'lerin geçmişte suça karışma durumları ile eğitim durumları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark gözlemlenmektedir. ($p<0,05$) ($p=0,004$)

Örneklemde bulunan SSÇ'lerden 1 tanesinin eğitim durumu ve geçmişte suça karışma durumu bilgilerine incelenen dosyalardan ulaşılamaması nedeniyle bu veri kayıp veri olarak ele alınmıştır.

Tablo VII. SSÇ'lerin Kardeş Sayıları Dağılımı

		Sayı	Yüzde(%)
Kardeş Sayısı	Yok	2	2,3
	1-2 Kardeş	34	39,1
	3-4 Kardeş	33	37,9
	Daha Fazla	18	20,7
Toplam		87	100

Dosyaları incelenen SSÇ'lerin kardeş sayılarına bakıldığında; 1-2 kardeşe sahip SSÇ'lerin %39,1 (N=34) ve kardeşi bulunmayan SSÇ'lerin oranının ise %2,3 (N=2) olduğu görülmüştür.

Örneklemde bulunan SSÇ'lerden 1 tanesinin kardeş sayısına incelenen dosyalardan ulaşılamaması nedeniyle bu veri kayıp veri olarak ele alınmıştır.

Tablo VIII. SSÇ'lerin Ebeveynlerinin Birliktelik Durumları Dağılımı

		SAYI	**YÜZDE(%)**
EBEVEYNLERİN BİRLİKTELİK DURUMU	**EVET**	61	70,1
	HAYIR	26	29,9
TOPLAM		87	100

Dosyaları incelenen SSÇ'lerin %70,1'inin (N=61) anne ve babasının nüfus kaydı bilgilerine göre birlikte olduğu, SSÇ'lerden %29,9'unun (N=26) ise ebeveynlerden en az birisinin ölümü veya ebeveynlerin boşanmaları nedeniyle ayrı yaşadıkları bilgisine ulaşılmıştır.

Örneklemde bulunan SSÇ'lerden 1 tanesinin ebeveynlerinin birliktelik durumuna incelenen dosyalardan ulaşılamaması nedeniyle bu veri kayıp veri olarak ele alınmıştır.

Tablo IX. SSÇ'lerin Ebeveynlerinin Sağ/Vefat Durumları Dağılımı

		SAYI	**YÜZDE(%)**
EBEVEYNLERİN SAĞ-VEFAT DURUMU	**SAĞ**	80	92
	VEFAT	7	8
TOPLAM		87	100

Örneklemde bulunan ve bilgilerine ulaşılan 87 suça sürüklenen çocuktan 80'inin anne ve babasının sağ olduğu (%92), toplamda 7 suça sürüklenen çocuğun da anne ve babasından en az birisinin vefat ettiği (%8) saptanmıştır.

Tablo X. SSÇ'lerin Suç İşledikleri Dönemde Annelerinin Yaş Aralığı Dağılımı

		SAYI	YÜZDE(%)
ANNE YAŞ ARALIĞI	**31-40 YAŞ**	42	49,4
	41-50 YAŞ	39	45,9
	51 ve üzeri	4	4,7
TOPLAM		85	100

SSÇ'lerin suç işledikleri esnada annelerinin yaşları incelendiğinde; toplamda 85 annenin %49,4'ü 31-40 yaş arasında yer alırken, %45,9'u 41-50 yaş arasında bulunduğu, 51 yaş ve üzerindeki annelerin ise %4,7'lik kısmı oluşturduğu görülmüştür.

Örneklemi oluşturan 88 dosyadan 4 tanesinde SSÇ'nin anne bilgilerine ulaşılamaması veya SSÇ'lerin annelerinin vefat etmesi nedeniyle bu veriler kayıp veri olarak kabul edilmiştir.

Tablo XI. SSÇ'lerin Suç İşledikleri Dönemde Babalarının Yaş Aralığı Dağılımı

		SAYI	YÜZDE(%)
BABA YAŞ ARALIĞI	**31-40 YAŞ**	15	18,8
	41-50 YAŞ	49	61,3
	51 ve üzeri	16	20
TOPLAM		80	100

İncelenen dosyalardan ulaşılan SSÇ'lerin babalarına ait yaş aralıklarına bakıldığında 41-50 yaş aralığında bulunan babaların toplam rakamın %61,3'ünü oluşturduğu, 31-40 ve 51-üzeri yaş aralığında bulunan babaların sayılarının ise birbirine yakın olduğu bilgisi elde edilmiştir.

Örneklem sayımız her ne kadar 88 olsa da bazı SSÇ'lerin baba bilgilerinin nüfus kaydında yer almadığı veya vefat nedeniyle SSÇ'lerin babalarına ait bu bilgiler kayıp veri olarak değerlendirilmiştir.

Tablo XII. SSÇ'lerin İkamet Ettikleri Yerleşim Birimi Dağılımı

		SAYI	YÜZDE(%)
İKAMET EDİLEN YERLEŞİM BİRİMİ	**İL**	60	68,2
	İLÇE	18	20,5
	KASABA/KÖY	10	11,3
TOPLAM		88	100

SSÇ'lerin büyük çoğunluğunun (%68,2) il merkezinde ikamet ettiği, ilçede yaşayan suça sürüklenen çocuk sayısının 18 olduğu (%20,5) ve ikamet adresleri kasaba veya köylerde bulunan SSÇ'lerin ise %11,3'lük kısmı kapsadığı görülmüştür.

Tablo XIII. SSÇ'lerin Nüfusa Kayıtlı Oldukları İl Dağılımı

		SAYI	YÜZDE(%)
NÜFUSA KAYITLI OLDUĞU İL	**AFYONKARAHİSAR**	71	80,7
	DİĞER	17	19,3
TOPLAM		88	100

Örnekleme dahil olan SSÇ'lerin büyük çoğunluğunun (%80,7) Afyonkarahisar nüfusuna kayıtlı olduğu (N=71) bilgisine inceleme neticesinde ulaşılmıştır.

Tablo XIV. Suçun İşleniş Şekli İle SSÇ'nin Nüfusa Kayıtlı Olduğu İl Arasındaki Dağılım

		Suçun İşleniş Şekli				Toplam	Yüzde (%)
		Yalnız	Yüzde (%)	Grup Halinde	Yüzde (%)		
Ssç'nin Nüfusa Kayıtlı Olduğu İl	Afyonkarahisar	36	80	35	81,4	71	80,7
	Diğer	9	20	8	18,6	17	19,3
Toplam		45	100	43	100	88	100

SSÇ'lerin nüfusa kayıtlı oldukları il ile işledikleri suçun işleniş şekli arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık saptanmamıştır. (p>0,05)

Tablo XV. SSÇ'lerin İkamet Ettikleri Konut

		SAYI	YÜZDE(%)
İKAMET EDİLEN KONUT	KİRA	6	6,8
	MÜLKİYETİ KENDİLERİNE AİT	7	8
	BİLİNMİYOR	60	68,2
	CEZAEVİ	13	14,8
	DEVLET KORUMASINDA	2	2,3
TOPLAM		88	100

Yapılan dosya incelemesinde SSÇ'lerin %68,5'lik kısmının (N=60) ikamet ettikleri konuta dair bir bilgiye rastlanmadığı, ancak kovuşturma sürecindeki SSÇ'lerden %14,8'lik kısmının (N=13) cezaevinde bulunduğu bilgisine ulaşılmıştır.

Tablo XVI. SSÇ'lerin İşledikleri İddia Edilen Suç Tipi Dağılımı

		SAYI	YÜZDE(%)
SUÇ TİPİ	HIRSIZLIK	41	33,3
	MALA ZARAR VERME	17	13,8
	KONUT DOK. İHLAL	15	12,2
	KİŞİYİ HÜR. YOK. KILMA	1	0,8
	TEHDİT	8	6,5
	YARALAMA	21	17,1
	DİĞER	20	16,3
TOPLAM		123	100

SSÇ'lerin işledikleri suçlara bakıldığında; %33,3'lük oranla hırsızlık suçunun işlendiği, bununla birlikte %17,1 oranla ile yaralama suçunun en çok işlenen ikinci suç tipi olduğu saptanmıştır. SSÇ'lerin karıştıkları bazı olaylarda aynı anda birden çok kanun yasakladığı eylemi gerçekleştirebilmeleri nedeniyle toplam suç tipi sayısı (N=123) örneklem sayısı (N=88) ile örtüşmemektedir.

Tablo XVII. SSÇ'lerin Bulundukları Yaş Aralığı İle Dava Dosyasında SİR alınma Durumu Dağılımı

		Yaş Aralığı				Toplam	Yüzde (%)
		12-15 Yaş	Yüzde (%)	16-18 Yaş	Yüzde (%)		
Sir Alınma Durumu	Evet	8	44,4	12	17,1	20	22,7
	Hayır	10	55,6	58	82,9	68	77,3
Toplam		18	100	70	100	88	100

Örneklemdeki SSÇ'lerin kovuşturma süreçlerinde genel olrak %77,3 oranında mahkeme tarafından SİR alınmadığı, bu durum SSÇ'lerin yaş gruplarına göre incelendiğinde 12-15 yaş aralığında bulunan SSÇ'lerin %44,4'lük kısmında SİR alınırken, 16-18 yaş aralığında bulunan SSÇ'lerde ise %82,9 oranında SİR alınmadığı görülmektedir. SSÇ'lerin bulundukları yaş aralığı ile dava dosyalarında haklarında SİR düzenlenmesine karar verilmesi durumu arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık saptanmıştır. ($p<0,05$)

Tablo XVIII. SİR'lerde Tedbire İlişkin Sunulan Görüşlerin Dağılımı

		Sayı	Yüzde (%)
Sir'de Tedbire İlişkin Görüş	**Danışmanlık**	4	20
	Eğitim	2	10
	Bakım	1	5
	Herhangi Bir Tedbire Gerek Duyulmamış	13	65
Toplam		20	100

SSÇ'ler hakkında düzenlenerek dava dosyalarına sunulan SİRlarının %65'inde (N=13) çocuk hakkında herhangi bir tedbir uygulanmasına gerek olmadığı yönünde kanaat sunulurken, en fazla uygulanması yönünde kanaat sunulan tedbir ise danışmanlık tedbiri (N=4) olmuştur.

Tablo XIX. 12-15 Yaş Aralığındaki SSÇ'lerin Cezai Ehliyet Durumları Dağılımı

	Cezai Ehliyet Durumu				**Toplam**	**Yüzde (%)**
	Var	**Yüzde (%)**	**Yok**	**Yüzde (%)**		
12-15 Yaş Yaş Aralığı	6	33,3	12	66,7	18	100

SSÇ'lerden 12-15 yaş aralığında bulunan toplamda 18 çocuğun %66,7'sinin (N=12) cezai ehliyeti bulunmazken, %33,3'lük (N=6) kısmının ise işledikleri suçlara yönelik cezai ehliyetleri bulunmaktadır.

Tablo XX. Dava Dosyalarında Mahkemelerin Verdiği Karar ve SSÇ'lerin Cezai Ehliyet Durumları Dağılımı

		Cezai Ehliyet Durumu		
		Var	**Yok**	**Yüzde (%)**
Mahkemenin Verdiği Karar	**Ceza**	26	0	29,5
	Hükmün Açıklanmasının Geriye Bırakılması (HAGB)	13	0	14,8
	Beraat	11	6	20,5
	Tedbir	0	4	4,5
	Birleştirme	13	0	14,8
	Düşme	14	2	15,9
TOPLAM		88	100	100

Örneklemde bulunan SSÇ'lerin dava dosyalarındaki gerekçeli kararlar incelendiğinde; toplamda 88 dosyanın %29,5'inde (N=26) mahkemeler ceza verilmesi yönünde karar verilirken, %20,5'inde (N=18) ise beraat kararı verilmiştir. Cezai ehliyeti bulunmayan SSÇ'lerin %53,85'i hakkında (N=6) mahkemeler beraat kararı verirken, %30,77 (N=4) oranında tedbir kararı ve 15,38 (N=2) oranında ise düşme kararı düzenlenmiştir. İncelenen dava dosyalarında verilen tedbir kararlarının tamamı cezai ehliyeti bulunmayan çocuklar hakkında verilmiştir.

Tablo XXI. Mahkemelerin Verdiği Karar İle SSÇ'lerin İşledikleri İddia Edilen Suç Tipi Dağılımı

		Hır.	Mala Zar.	Kon.Dok.İhl.	Teh.	Yar.	Diğ.	Top.
Mahkemenin Verdiği Karar	Ceza	16 %39	7 %41,2	6 %40	2 %25	2 %9,5	6 %30	26
	HAGB	3 %7,3	1 %5,9	1 %6,7	2 %25	5 %23,8	4 %20	13
	Beraat	10 %24,4	5 %29,4	3 %20	1 %12,5	3 %14,3	4 %15	18
	Tedbir	2 %4,9	1 %5,9	1 %6,7	1 %12,5	1 %4,8	0	4
	Birleş.	7 %17,1	3 %17,6	2 %13,3	1 %12,5	3 %14,3	2 %10	13
	Düşme	3 %7,3	0	2 %13,3	1 %12,5	7 %33,3	5 %25	14
TOPLAM		41	17	15	8	21	21	88 122

SSÇ'lerin dava dosyalarında verilen kararlara suç tipine göre bakıldığında; hırsızlık suçunu işleyen SSÇ'lerin %39'una ceza verilirken, %24,4'ü ise işledikleri iddia edilen suçlardan beraat etmişlerdir. SSÇ'lerden yaralama suçunu işlediği iddia edilenlere ise mahkemeler %23,8 oranında HAGB yönünde karar verirken, bu dosyaların %33,3'ünde ise dosyanın düşürülmesi yönünde karar alınmıştır.

SSÇ'lerin karıştıkları bazı olaylarda aynı anda kanunun yasakladığı birden fazla eylemi gerçekleştirebilmeleri nedeniyle toplam suç tipi sayısı (N=123) örneklem sayısı (N=88) ile örtüşmemektedir.

Tablo XXII. Mahkemelerin Verdiği Karar İle SİR Arasındaki Uyum Dağılımı

		SAYI	YÜZDE(%)
KARAR-SİR UYUMU	**EVET**	16	80
	HAYIR	4	20
TOPLAM		20	100

Mahkemelerin SİR alınması yönünde karar verdiği dava dosyalarının %80'inde (N=16) SİR'lerdeki kanaat ile mahkemenin verdiği kararın örtüştüğü, söz konusu dosyaların %20'sinde (N=4) ise mahkemelerin SİR'lerde sunulan kanaat doğrultusunda karar vermediği görülmüştür.

Tablo XXIII. SSÇ'lerin İşledikleri İddia Edilen Suçun Tarihi İle Mahkemenin Verdiği Karar Arasında Geçen Zaman Dağılımı

		SAYI	YÜZDE(%)
SUÇ TARİHİ VE KARAR ARASINDAKİ SÜRE	**0-6 AY**	17	19,3
	6-12 AY	17	19,3
	12-24 AY	13	14,8
	24 AY VE ÜZERİ	41	46,6
TOPLAM		88	100

Örneklemde bulunan dava dosyalarında suç ve karar tarihleri arasındaki zamanlara bakıldığında; dosyaların %46,6'sında bu süre 24 ay ve üzerinde bir süre iken, dosyaların %19,3'ünün ise 6 ay içerisinde karara bağlandığı sonucuna ulaşılmıştır.

5. Tartışma

Çocukların suça sürüklenmesi sorunu dünya genelinde var olan sosyal sorunların en önemlileri arasında yer almaktadır. Bu sosyal soruna yönelik uygulanacak önleyici çalışmalar açısından çocukları suça iten faktörlerin araştırılması son derece önem arz etmektedir (Şireli ve ark. , 2014). Türkiye'de sürüklenen çocukların demografik özelliklerinin araştırıldığı birçok çalışma bulunmakta iken, Afyonkarahisar ilinde henüz bu yönde bir çalışma gerçekleştirilmemiştir. Çalışmamızın bu kısmında bulgular bölümünde ortaya konulan veriler literatürden de faydalanılarak tartışılacaktır.

Çalışmamızdaki SSÇ'lerin cinsiyetlerine ilişkin %84,1 erkek-%15,9 kadın şeklindeki dağılımın literatürdeki farklı illerde yapılan çalışmalarla benzerlik gösterdiği saptanmıştır. Nitekim, Enginyurt ve arkadaşları tarafından 2016 yılında Ordu ilinde yapılan çalışmada SSÇ'lerin %85 erkek-%15 kadın şeklinde dağılım gösterdiği aktarılmıştır (Enginyurt ve ark. , 2016). Benzer şekilde Fırat ve ark. (2016) Adana ilinde yaptıkları araştırmada %87,2 erkek-%12,8 kadın oranında dağılım göstermişlerdir. Bayındır ve arkadaşları tarafından 2007 yılında Kütahya'da yapılan çalışmada ise SSÇ'lerin cinsiyet dağılımı %93 erkek-%7 kadın olarak dağılım göstererek çalışmamızdan farklılaştığı, ancak SSÇ'lerin genel olarak cinsiyet dağılımlarına bakıldığında; her iki yaş grubunda da erkeklerin yoğunlukta olduğu göze çarpmaktadır. Erkek çocuklarda kadınlara göre suça sürüklenme ile daha sık karşılaşılmasına yönelik literatürde yer alan çalışmalarda; androjen adı verilen erkeklik hormonu ile suç ve saldırganlık davranışları arasında ilişki bulunması (Erdoğdu, 2005), erkek çocukların çevreyle etkileşimleri neticesinde geçmişte suça karışan arkadaş sayılarının fazlalığı (Akduman ve ark. , 2014), ebeveynlerin toplumumuzda kız çocuklarını erkeklere oranla daha korumacı bir anlayışla yetiştirmeleri gibi durumların etkilerinin bulunabileceği yönünde verilere rastlanmıştır(Bülbül ve Doğan, 2016).

SSÇ'lerde tekrar eden suç işleme davranışları ve cinsiyet arasında elde edilen veriler ışığında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki saptanmıştır. Buna göre geçmişte suça karışan erkek SSÇ'ler kadın SSÇ'lere oranla anlamlı bir şekilde daha fazladır. Tunceroğlu (2015) da yaptığı çalışmada çalışmamızla benzer bir şekilde cinsiyet ve geçmişte suça karışma durumu arasında bir ilişki olduğunu saptamıştır. Araştırmamızdaki SSÇ'lerin yaş ve geçmişte suça karışma durumları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olduğu göz çarpmaktadır. Çalışmamızda yer alan ve adli sicil kayıtları bulunan SSÇ'lerin %87,5'i 16-18 yaş aralığında bulunurken, 12-15 yaş aralığında bu oranın %12,5 olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Tunceroğlu (2015) mükerrer suçluluk üzerine yaptığı çalışmada örneklemindeki SSÇ'lerin ilk suça karışma yaş ortalamasının 14±1,74 olduğunu bildirilmektedir. Bu doğrultuda söz konusu araştırma ile çalışmamızda elde ettiğimiz veriler uyuşmaktadır.

SSÇ'lerde eğitim durumu ve bulunulan yaş aralığı karşılaştırıldığında; 12-15 yaş aralığında bulunan SSÇ'lerin büyük çoğunluğunun eğitimlerine devam ettikleri, ancak 16-18 yaş aralığındaki SSÇ'lerin ise büyük çoğunluğunun eğitimlerini sonlandırdıkları sonucuna ulaşılmıştır. Sarı ve ark. (2019) Sivas ilinde gerçekleştirdikleri çalışmada örneklemlerindeki SSÇ'lerin ortalama eğitim yıllarının 8 yıl civarı olduğu bildirilmektedir. Ayrıca, Binici ve ark. (2018) İzmir ilinde yaptıkları çalışmada örnekleme dahil olan toplamda 138 çocuğun %74,9'luk kısmını okuma yazma bilmeyen-ilkokul mezunu-ortaokula devam eden ve ortaokul mezunu çocukların oluşturduğu sonucuna ulaşılmıştır. Literatürdeki çalışmalar incelendiğinde SSÇ'lerde 12 yıllık zorunlu eğitimin tamamlanmasında sorun yaşandığı, birçok SSÇ'nin eğitim hayatını erken sonlandırdığı görülmektedir. Bu doğrultuda incelenen veriler ile çalışmamızda ortaya çıkan sonuçların benzer olduğu yorumu yapılabilmektedir.

Çalışmamızda SSÇ'lerin eğitim durumları ve geçmişte suça sürüklenme deneyimleri arasındaki ilişkiye bakıldığında istatistiksel olarak anlamlı bir fark göze çarpmaktadır ($p=0,0004$). Geçmişte suça sürüklenme deneyimi bulunan çocuklarda eğitimlerine hali hazırda

devam etme durumu ile nadir karşılaşılırken; bu şekilde bir deneyimi bulunmayan çocukların çoğunlukla eğitimlerine devam ettikleri sonucu dikkat çekmektedir. Tunceroğlu (2015) SSÇ'lerde mükerrerliği araştırdığı çalışmasında geçmişte suç deneyimi bulunan toplamda 100 çocuktan 6 tanesinin okula devam ettiği, 6 tanesinin okula hiç gitmediği, 74 çocuğun zorunlu eğitimi tamamlamadan eğitimlerini sonlandırdığını bildirmektedir. Bu durumda eğitimin çocukları mükerrer suçluluktan korumak konusunda etkili olduğu çıkarımı yapılabilmektedir.

SSÇ'lerin ailelerine yönelik demografik bilgiler incelendiğinde; çocukların %70,1'inin ebeveynlerinin birlikte olduğu, ebeveynleri birlikte yaşamayan çocukların ise %73,8'nin ebeveynlerinin boşanma nedeniyle ayrıldığı, SSÇ'lerin annelerinin %49,4 oranında 30-40 yaşları arasında bulunduğu, SSÇ'lerin babalarının ise %61,3 orasında 41-50 yaşları arasında yer aldığı çalışmanın çıktıları arasındadır. Binici ve ark. (2018) çalışmasında SSÇ'lerin ebeveynlerinin %71,7 oranında birlikte yaşadıkları, annelerin bulundukları yaş aralığının ise 30-47 yaşları arasında olduğu, babaların ise yaş ortalamalarının 45,2±6,9 olarak belirlendiği sonucu paylaşılmaktadır. Bu bilgilerden yola çıkarak; çocukların suça yönelmelerinde ebeveynlerinin birlikte yaşayıp yaşamama durumunun etkisinin çok fazla olmadığı ve SSÇ'lerin babalarının yaş ortalamalarının annelere oranla daha yüksek olduğu çıkarımları yapılabilmektedir.

Çocukların suça sürüklenme nedenlerinin araştırıldığı birçok çalışmada "göç" faktörünün suça sürüklenmeyle ilişkisi olduğu sonucuna ulaşılmıştır (Gönültaş, 2012). Çalışmamızda topladığımız verilerden elde ettiğimiz sonuçlar doğrultusunda örneklemimizdeki 88 çocuktan 70'inin Afyonkarahisar nüfusuna kayıtlı olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca, SSÇ'lerin nüfusa kayıtlı oldukları il ile işledikleri iddia edilen suçun şekli arasındaki dağılıma bakıldığında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişkiye rastlanmamıştır ($p>0,05$). Dolayısıyla Afyonkarahisar'daki çocukların suça sürüklenmelerinde göç faktörünün doğrudan etkisinden bahsetmenin mümkün olmadığı düşünülmektedir.

Yapılan retrospektif dosya incelemesinde SSÇ'lerin ikamet ettikleri konutların durumlarına yönelik sağlıklı verilere ulaşılamamıştır. Örneklemde yer alan 88 çocuğun yalnızca 28 tanesinin yaşam alanı hakkında bilgi sahibi olunmuştur. Bu çocukların; 6'sının kirada, 7'sinin mülkiyeti kendilerine ait konutlarda, 13'ünün cezaevinde ve 2'sinin ise Devlet koruması altında bulunduğu görülmüştür. Kovuşturma sürecinde cezaevinde ve Devlet korumasında bulunan çocukların gerçek rakamı yansıttıkları, ancak diğer verilerden yola çıkarak evrene ilişkin yorum yapmanın doğru sonuçlar vermeyeceği düşünülmektedir. Cezaevinde bulunan çocukların ise %84,6'sının (N=11) 16-18 yaş aralığında, %15,4'ünün (N=2) ise 12-15 yaş aralığında bulunduğu görülmüştür. Tunceroğlu'nun yaptığı çalışmada; örneklemindeki 100 çocuktan 76'sının geçmişte en az 1 defa cezaevine girdiği, 24 çocuğun ise henüz cezaevi deneyimi bulunmadığı bilgisi paylaşılmıştır. Ayrıca aynı çalışmada çocukların ilk tevkif yaşlarına dair; %8'inin ilk kez cezaevine girdiğinde 15 yaşında, %39'unun 16 yaşında, %20'sinin ise ilk cezaevi deneyimini 17 yaşında yaşadığı belirtilmektedir (Tunceroğlu, 2015).

Ülkemizde SSÇ'ler ile ilgili yapılan birçok araştırmada çalışmamızla benzer bir şekilde SSÇ'lerin en sık mala yönelik suçlara karıştıkları, bunlar arasında ise hırsızlık suçunun diğerlerine oranla daha yüksek olduğu görülmektedir (Binici ve ark. , 2018; Enginyurt ve ark. , 2016; Fırat ve ark. , 2016). Hırsızlık suçunun diğerlerine oranla fazla olmasının nedenleri arasında çocukların maddi gelir sağlama düşünceleri, ekonomik durumlarındaki yetersizlik nedeniyle özendikleri eşyalara yasal olmayan yollardan sahip olma istekleri, çocuklara uygulanan cezaların yetişkinlere oranla daha kısa süreli olması nedeniyle suç çetelerinin çocukları kullanmaları gibi durumlar bulunduğu düşünülmektedir (Yıldırım, 2012). Çalışmamızda elde edilen verilere bakıldığında mala yönelik suçları "yaralama" suçunun takip ettiği görülmektedir. Çocukları şiddet suçlarına yönelten nedenler arasında; çocukların akılcı çözüm yollarına yeteri kadar hakim olamamaları, ergenlik sürecinde yaşadıkları gerginlik ve stresi şiddet yoluyla dışa vurma istekleri gibi sebeplerin var olduğu izlenimi edinilmiştir.

TÜİK'in 2019 yılı SSÇ'lerin karıştıkları olaylara yönelik verileri incelendiğinde "yaralama" ve "hırsızlık" suçlarının ilk iki sırada bulunduğu görülmektedir. Bu açıdan çalışmamızda elde ettiğimiz veriler ile TÜİK tarafından açıklanan veriler birbiriyle örtüşmektedir.

Örneklemde bulunan 12-15 yaş arasındaki 18 SSÇ'nin 12'sinin (%66,7) işlediği fiilin hukuki anlamını ve sonuçlarını algılamadığı, ayrıca davranışlarını kontrol etme becerisinin de yeterince gelişmediği yönünde kanaat sunulurken, 6 (%33,3) çocuk hakkında bu yetilerinin yeterince gelişmiş olduğu belirtilmiştir. Yıldırım (2012) çalışmasında örnekleminde bulunan 130 olgudan 59 tanesinin (%41,8) cezai ehliyetinin bulunduğunu, Çakaloz ve arkadaşları (2016) da benzer şekilde adli rapor hazırlanması için yönlendirilen 167 çocuktan %50,9'unun cezai ehliyetinin bulunduğunu belirtmiştir. SSÇ'lerin cezai ehliyet durumlarına ilişkin olarak yapılan bir diğer çalışmada ise incelenen 204 çocuğun 136'sının (%66,7) cezai ehliyetinin bulunmadığı saptanmıştır (Eyüboğlu ve Eyüboğlu, 2018). Literatürdeki çalışmalarda cezai ehliyete ilişkin oranların birbirlerinden oldukça farklı olduğunu, bu durumun cezai ehliyetin belirlenmesi sürecinde sunulan kanaatin subjektif gözlemlere dayanmasından ve ortak kullanılan bir rehberin bulunmamasından kaynaklanabileceği düşünülmektedir.

Çalışmamızda mahkemeler tarafından SSÇ'ler hakkında düzenlenen gerekçeli kararlar incelendiğinde; toplamda 88 dosyanın 26'sında "ceza" yönünde karar verilirken bu sayıyı 13 ile "hükmün açıklanmasının geriye bırakılması" ve "birleşme" kararları takip etmektedir. Saruç ve Güneş (2014) ise hakkında SİR düzenlenen 753 SSÇ dosyasını çalışmamızla benzer yönlerden inceledikleri araştırmada çalışmamızdan farklı olarak; en sık rastlanan karar %35,33 (N=266) ile "hükmün açıklanmasının geriye bırakılması", bu kararı %19,65 (N=148) "beraat" kararı, üçüncü olarak ise %15,14 (N=114) oran ile "ceza" kararının verildiği görülmüştür. İncelenen dosyalarda mahkemelerin verdikleri kararların büyük bir oranda farklı çıkmasının temel nedeninin söz konusu çalışmanın bir Çocuk Mahkemesi'nde bizim çalışmamızın ise çocuk mahkemesi görevi yapan Asliye Ceza Mahkemeleri'nde gerçekleştirilmesi olduğu

düşünülmektedir. Çocuk Mahkemeleri, yalnızca çocukların dahil oldukları suç içeren eylemler konusunda kovuşturma sürecini yürütürken; Asliye Ceza Mahkemeleri'nin kuruluş amacı yetişkin suçlularla çalışmak iken çocukların davalarına bakmaları gereken durumlarda "çocuk mahkemesi" rolünü kullanmaktadırlar. Bu durumun yarattığı kargaşanın bazı durumlarda mahkemelerin verdikleri kararlara yansıdığı düşünülmektedir. İki çalışma karşılaştırıldığında çocukların yargılanmaları esnasında kanun koyucunun belirlediği cezaya alternatif olabilecek kararların çocuk mahkemesi rolü ile kovuşturmayı yürüten Asliye Ceza Mahkemeleri'nde Çocuk Mahkemeleri'ne oranla daha az verildiği sonucuna ulaşılmaktadır.

SSÇ'lerin suç tarihleri ile mahkeme dosyalarının karara bağlanması arasında geçen süreye bakıldığında; incelenen dosyaların %46,6'sının (N=41) 24 ay ve üzerinde olduğu göze çarpmaktadır. Yıldırım (2012) yaptığı çalışmada SSÇ'lerin suç tarihleri sonrasında 1 ay içerisinde cezai sorumluluğa ilişkin heyete başvurup cezai ehliyetinin bulunmadığına karar verilen olguların, olayın ardından 1 ay ile 48 ay arasında heyete başvurup cezai sorumluluğu olmadığına karar verilen olgulara göre orantısal olarak daha fazla olduğu, çocukların suça sürüklenmeleri sonrasında cezai ehliyete ilişkin değerlendirildikleri zamana kadar geçen zaman diliminde suç ve cezaya ilişkin birçok bilgiye maruz kaldığı, bu bilgilerin çocukların mevcut durumlarını yansıtmalarını zorlaştırdığını ortaya koymuştur. Suç tarihi ve karar arasındaki zamanın olabildiğince kısa olmasının çocukların suçtan uzaklaşabilmeleri adına ihtiyaç duydukları hizmetlere daha hızlı ulaşmalarını kolaylaştıracağı düşünülmektedir.

Çocuk adalet sisteminde düzenlenen SİR'ler çocukların suça sürüklenme nedenlerini irdeleyerek, çocukların ihtiyaç duydukları ve suça sürüklenmelerini önlemek adına Devlet tarafından onlara yönelik sunulan hizmetlerle alakalı müdahaleyi öneren sosyo-legal belgelerdir (Uluğtekin, 2004). Çocuk mahkemelerinde 5395 sayılı ÇKK kapsamında hakimlere gerektiğinde SSÇ'lere yönelik rapor istenebilmesi yetkisi verilerek, hakimlere çocuğu ve çevresini daha iyi tanıma imkanı ve 12-15 yaş aralığında bulunan çocuğun cezai ehliyet

durumuna ilişkin bilgi alabilme şansı tanınmıştır (Saruç ve Güneş, 2014). Çalışmamızda elde ettiğimiz verilere bakıldığında örneklemimizde bulunan toplam 88 suça sürüklenen çocuktan yalnızca 20'sinde (%22,7) SİR alınmıştır. SSÇ'lerin bulundukları yaş aralığı ile mahkeme tarafından SİR alınması arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki saptanmıştır ($p<0,05$). Buna göre 12-15 yaş aralığında bulunan SSÇ'lerde 16-18 yaş aralığında bulunanlara oranla anlamlı bir şekilde daha fazla SİR düzenlenmiştir. Literatür tarandığında SSÇ'ler ile ilgili olarak dava sürecinde hazırlanan SİR'leri konu alan çalışma sayısı oldukça kısıtlıdır. Bu nedenle çocuk mahkemelerinde SSÇ'lere ilişkin ne sıklıkla SİR talep edildiğine yönelik çıkarım yapılamamaktadır. 5395 sayılı ÇKK'nın ilgili maddesine bakıldığında (35. Madde) soruşturma ve kovuşturma sürecinde "gerektiğinde" bu raporların alınabileceğine yönelik bir ibare bulunmasının rapor aldırılması kararını soruşturma ve kovuşturma makamının inisiyatifine bıraktığı, bu nedenle rapor sayılarının beklenen düzeyde olmadığı düşünülmektedir.

SSÇ'lere yönelik talep edilen toplamda 20 SİR'in %65'inde çocuk hakkında herhangi bir tedbire gerek olmadığı yönünde kanaat sunulurken; %20 oranında "danışmanlık" tedbiri, %10 oranında "eğitim" tedbiri ve %5 oranında "barınma" tedbiri uygulanması gerektiği sosyal çalışma görevlileri tarafından belirtilmiştir. Saruç ve Güneş'in (2004) SSÇ'ler hakkında hazırlanan SİR'lerin mahkeme kararlarına etkisini araştırdıkları çalışmalarında inceledikleri toplam 486 SİRnun %53'ünde sosyal çalışma görevlileri tarafından tedbir uygulanması yönünde kanaat sunulurken %46,7'sinde herhangi bir tedbir uygulanmasına gerek olmadığı beyan edilmiştir. Aynı çalışmada en çok uygulanması talep edilen tedbirin "danışmanlık" tedbiri olduğu görülmektedir. Söz konusu çalışma ile kendi verilerimizi karşılaştırdığımıza tedbir uygulanmasına gerek olmadığı yönünde kanaat sunulan rapor oranının bizim çalışmamızda fazla olduğu göze çarpmaktadır. Bu durumun nedenleri arasında hakkında rapor düzenlenen SSÇ'lerin başka bir dosya ile ilgili olarak devam eden mevcut bir tedbir kararı

olabileceği gibi, raporu hazırlayan sosyal çalışma görevlisinin kanaat sunacağı tedbire ilişkin kriterlerinin önemli rol oynadığı düşünülmektedir.

Çalışmamızda ele aldığımız SSÇ'lere ait 88 dosyadan 20 tanesinde SİR alındığı, SİR düzenlenen dosyalarda raporda sunulan kanaat ile mahkemenin verdiği gerekçeli kararlar arasında %80 oranında benzerlik olduğu görülmektedir. Ancak örneklemimizdeki dosyaların yalnızca %22,7'sinde SİR alındığı düşünüldüğünde; örneklemdeki bulunan dosyalar ile SİR'lerde sunulan kanaatlerin benzerlik oranının %18,19 olduğu, mahkemelerin verdikleri kararlarda SİR'lerin etkisinin kısıtlı kaldığı düşünülmektedir. Saruç ve Güneş'in yaptığı çalışmada inceledikleri SİR'lerde toplamda SSÇ'ler hakkında verilmesi yönünde kanaat sunulan 602 tedbirden yalnızca 53 tanesinin (%8,8) mahkemeler tarafından kararlara yansıtıldığı, söz konusu çalışmada da SİR'ler ve mahkemelerin verdikleri kararlar arasında anlamlı bir ilişki bulunmadığı görülmektedir(Saruç ve Güneş, 2014).

6. Sonuç ve Öneriler

Afyonkarahisar'daki SSÇ'lere yönelik yapılan ilk akademik araştırma olan çalışmamızın örnekleminde bulunan SSÇ'lere ait dosyalar incelendiğinde; cinsiyet, yaş, eğitim, v.b birçok konuda Türkiye'deki SSÇ profili ile örtüştüğü sonucuna ulaşılmıştır. Çocukların suça sürüklenme nedenlerine dair yapılan çıkarımlarda Türkiye genelinde "göç" önemli bir unsurken, yaptığımız çalışmada "göç" olgusunun Afyonkarahisar için çocukların suça sürüklenme nedenleri arasında bulunmadığı görülmüştür. Ülkemizde benzer konuda yapılan diğer çalışmalarda da önemine dikkat çekilen SSÇ'lerin eğitim durumları ile suça sürüklenmeleri arasındaki anlamlı ilişkiden eğitimin çocukları suçtan uzak tutmak adına öncelikli unsurlardan bir tanesi olduğu çıkarımı yapılabilmektedir. Bu doğrultuda, çocuklarda zorunlu eğitimin tamamlanması konusunda alınacak önlemlerin çocukların gelecekteki yaşantılarını sağlıklı bir şekilde organize edebilmeleri adına önem arz ettiği durumu çalışmamızın dikkat çekici sonuçları arasında yer almaktadır.

Araştırmamızdaki SSÇ'lerin suç tiplerine bakıldığında sonuçların TÜİK verileri ve bu konuda yapılan diğer akademik çalışmalarla benzerlik taşıdığı görülmektedir. SSÇ'lerin dosyalarında kovuşturma aşması neticesinde verilen kararlar incelendiğinde; sonuçların SSÇ'ler ile ilgili yapılan benzer çalışmalardan farklılaştığı, SSÇ'ler ile ilgili çocuk mahkemelerinde yapılan araştırmalarda daha çok cezaya alternatif olabilecek kararlar verilirken mevcut çalışmamızda SSÇ'ler hakkında en sık verilen kararın "ceza" olduğu göze çarpmaktadır. Söz konusu durumun araştırmamızın örnekleminde yer alan mahkemelerin çocuk alanında uzmanlaşan mahkemeler olmamasından kaynaklandığı düşünülmektedir. Bu nedenle çocuk alanında uzmanlaşan mahkemelerin adliyelerde yaygınlaştırılması gerektiği, böylelikle çocuklara yargılama esnasında yaş ve gelişim durumlarına uygun bir yaklaşım benimsenmesi ve çocukların suça sürüklenmelerini önlemek adına cezaya alternatif olan kararlara daha sık başvurulması sağlanabilir.

SSÇ'lerde çocukların ceza sorumluluğu açısından bulundukları yaş aralığı önem arz etmektedir. Araştırmamızda çıkan sonuçlara bakıldığında 12-15 yaş aralığında bulunan SSÇ'lerin büyük çoğunluğunun cezai ehliyetinin bulunmadığı yönünde karar verildiği sonucuna ulaşılmıştır. Bu konudaki literatür incelendiğinde ise sonuçların birbirinde oldukça farklı olduğu göze çarpmaktadır. SSÇ'lerin cezai ehliyetlerinin belirlenmesi sürecinde hazırlanan raporların uzmanların sübjektif görüşlerine göre hazırlandığı, söz konusu farklılığın da bundan kaynaklı olabileceği düşünülmektedir. SSÇ'lerde cezai ehliyetin belirlenmesi sürecinde yararlanılabilecek bir rehber planlanması durumunda bu farklılığın önüne geçilebileceği değerlendirilmektedir.

ÇKK'nın 35. maddesinde mahkemeler ve savcılıklara gerektiğinde çocuğun bireysel özelliklerini ve sosyal çevresini gösteren inceleme raporları düzenlenmesini talep etme yetkisi verilmiştir. Bu doğrultuda verilen yetkiye çalışmamızın örnekleminde yer alan mahkemeler tarafından çok sık başvurulmadığı dikkat çekici sonuçlar arasında yer almaktadır. SİR'lerin çocuğun bireysel özelliklerine ve suça sürüklenme nedenlerine ilişkin detaylı bir araştırma neticesinde hazırlandığı, gerek duyulması durumunda ise çocuklara yönelik koruyucu ve önleyici tedbir kanaati sunulduğu yönündeki bilgilere çalışmamızın ilgili kısmında yer verilmiştir. 5395 sayılı ÇKK'nın 35. maddesinde değişiklik yapılarak "gerektiğinde" ibaresi kaldırılıp, SSÇ'lerin tamamı için SİR alınması sağlanacak şekilde bir düzenleme yapılmasının adli süreçlerde SSÇ'lerin daha iyi tanınmasını ve çocukların suça sürüklenmelerinin azaltılması adına gerekli tedbirleri hızlı bir şekilde alınmasını kolaylaştıracağı düşünülmektedir. Ayrıca incelenen SİR'lerin çoğunluğunda hazırlayan uzmanlar tarafından ilgili çocuklara koruyucu ve önleyici tedbir uygulanması yönünde kanaat sunulmadığı, bu durumun uzmanların sübjektif görüşlerini yansıttığı, çocuklara uygulanacak tedbirler konusunda dikkat edilmesi gereken hususlar konusunda uzmanlara yönelik bir "rehber" hazırlanmasının ülke genelinde standart bir düzen oluşturulmasını kolaylaştıracağı kanısına varılmıştır. SSÇ'lerin cezai ehliyetlerine ilişkin

olarak her ne kadar kanunda SİR'lerin de göz önünde bulundurulması gerektiği yönünde bir ibare bulunsa da, 12-15 yaş aralığında bulunan SSÇ'lerin incelenen SİR'lerde cezai ehliyete ilişkin sunulan kanaatlerin kısıtlı kaldığı görülmektedir. SSÇ'lere yönelik hazırlanan SİR'lerin şablonlarına 12-15 yaş aralığında bulunan SSÇ'lerin cezai ehliyetlerine ilişkin uzman görüşünün yansıtıldığı bölümün eklenmesi gerektiği düşünülmektedir.

Kaynakça

Acar, H., & Çamur Duyan, G. (2003). Dünyada sosyal hizmet mesleğinin ortaya çikişi ve gelişimi. Toplum ve Sosyal Hizmet, 14(1), 1-19.

Akarca, M. (2011). Çocukların ceza hukukundaki yeri ve çocukların korunması. Fasikül Hukuk Dergisi, 3(19), 26-36.

Akbaba, T. (2011). Kartal-Kadıköy bölgesi çocuk suçluluğu profili. (Yüksek Lisans Tezi). Marmara Universitesi (Turkey),

Akduman, G., Akduman, B., & Cantürk, G. (2014). Ergen suçluluğunda bazı kişisel ve ailesel özelliklerin incelenmesi Orijinal Araştırma. Türk Pediatri Arşivi, 42(4), 156-161.

Arabacı, L. B., & Gülsenay, T. (2017). Çocuklarda suça sürükleyen faktörler, ruhsal problemler ve hemşirelik bakımı. Journal of Psychiatric Nursing, 8(2), 110-117.

Avcil, S., Yilmaz, N., & Avcil, M. (2016). Bir üniversite hastanesi çocuk psikiyatrisi polikliniğine yönlendirilen suça sürüklenen çocuk olgularin sosyodemografik ve klinik özelliklerinin degerlendirilmesi. Anadolu Psikiyatri Dergisi, 17, 15.

Ayhan, F. (2020). Afyonkarahisar'ın nüfus coğrafyası özellikleri. Journal of Awareness (JoA), 5(3), 401-426.

Binici, N. C., Güney, S. A., & Erkuran, H. Ö. (2018). İzmir ilinde suça sürüklenen çocuklarin adli değerlendirme sonuçları: Bir bölge çocuk hastanesinin verileri. Çocuk ve Gençlik Ruh Sağlığı Dergisi, 25(3).

Bradley, K. (2008). Juvenile delinquency and the evolution of the British juvenile courts, c. 1900-1950. History in Focus, 14.

Bülbül, S., & Doğan, S. (2016). Suça sürüklenen çocukların durumu ve çözüm önerileri. Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Dergisi, 59, 31-36.

Coşar, Y. (2005). Kentleşen Türkiye'de çocuk suçluluğu. TBB dergisi, 56, 281-327.

Çakaloz, B., Ünlü, G., Aktaş Terzioğlu, M., Kapubağlı, N., & Tekkanat, Ç. (2016). Çocuklarda Suç Davranışı İle Sosyodemografik Özelliklerin ve Zekanın İlişkisi. Anadolu Psikiyatri Dergisi, 17(5).

Çoban İçağasıoğlu, A. (2017). Sosyal hizmet müdahalesinde sosyal inceleme raporunun yeri. Sosyal Hizmet Uzmanları Derneği Yayını, 27.

Çocuk Haklarına Dair Sözleşme, 22184 C.F.R. (1995).

Çocuk Koruma Kanunu, 25876 (Resmi Gazete 2005 17/05/2005).

Danış, M. Z., & Şahbikan, İ. (2014). Suça sürüklenmiş çocukların yeniden toplumsallaşması sürecinde ve insan hakları bağlamında sosyal hizmet yaklaşımlarının yeri ve önemi. Tarih Okulu Dergisi (TOD), 628.

Dinç, A. (2020). Türkiye'de çocuk mahkemelerinin çocuk adalet sistemindeki yeri. Toplum ve Kültür Araştırmaları Dergisi(5), 62-79.

Efe, M. (2008). Çocukların cezai sorumluluğu. (Yüksek Lisans Tezi). Selçuk Üniversitesi, Konya.

Enginyurt, Ö., Okumuş, H., Karakuş, M., Çakır, L., & Özer, E. (2016). Ordu ilinde 2010-2014 yılları arasında suça sürüklenen çocukların değerlendirilmesi. Klinik Tıp Pediatri Dergisi, 8(5), 35-39.

Erbay, E., Güneş, D., Ege, A., Baksi, Y., & Civelek, F. (2015). 2010-2012 yılları arası koruyucu ve destekleyici tedbir kararlarının incelenmesi: Ankara 1. çocuk mahkemesi örneği. Toplum ve Sosyal Hizmet, 26(2), 31-52.

Erdoğdu, M. Y. (2005). Suça yönlendirilen ve yönlendirilmeyen çocukların aile ilişkileri ile saldırganlık davranışlarının karşılaştırılması. Çocuk ve Gençlik Ruh Sağlığı Dergisi, 12(3), 106-114.

Ereş, F. (2009). Toplumsal bir sorun: Suçlu çocuklar ve ailenin önemi. Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi, 17(17), 88-96.

Erükçü, G., & Akbaş, E. (2012). Türkiye'de çocuk mahkemeleri uygulamalarına eleştirel bir bakış. İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi, 1(3), 135-153.

Eyüboğlu, M., & Eyüboğlu, D. (2018). Suça sürüklenen çocuklarda psikiyatrik bozukluklar, sosyodemografik özellikler ve risk faktörleri (Turkish). Klinik Psikiyatri Dergisi, 21(1), 7-14.

Fırat, S., İltaş, Y., & Gülmen, M. K. (2016). Adana'da suça sürüklenen çocukların sosyodemografik özellikleri. Adli Tıp Bülteni, 21(2), 86-92.

Gönültaş, B. M., & Hilal, A. (2012). Çocuk suçluluğunda göç faktörü: Adana örneği. Adli Tıp Dergisi, 26(3), 154-164.

Gönültaş, M. B. (2009). Adana ilinde mala ve şahsa karşı suç işleyen çocukların sosyodemografik özelliklerinin ortaya konulması. Sağlık Bilimler Enstitüsü.

Güler, G. (2017). Suça sürüklenen çocukların biyopsikososyal değerlendirilmesi. Türkiye Klinikleri J Child Psychiatry-Special Topics, 3(3), 220-224.

Güneş, D. K., & Gökler, R. (2017). The family characteristics of juvenile delinquency in Turkey Türkiye'de suça sürüklenen çocukların aile özellikleri. Journal of Human Sciences, 14(4), 3742-3755.

Gürel Yılmaz, G. (2009). Suça sürüklenen ve suça sürüklenmeyen ergenlerin benlik saygısı düzeylerinin karşılaştırılması. (Yüksek Lisans Tezi). Maltepe Üniversitesi, İstanbul.

İrtiş, V. (2009). Korumak, cezalandırmak ve minyatür yetişkinlere dönüştürmek bileşenlerinde Türkiye'de çocuk ve genç ceza adalet sistemi. In VI. Ulusal Sosyoloji Kongresi Bildiri Kitabı (pp. 1114-1124): Sosyoloji Derneği.

Isir, A. B., Tokdemir, M., Küçüker, H., & Dülger, H. E. (2007). Role of family factors in adolescent delinquency in an Elazig/Turkey reformatory. Journal of forensic sciences, 52(1), 125-127.

Karasar, N. (2009). Bilimsel araştırma yöntemi: Kavramlar-ilkeler-teknikler (23. Baskı ed.). Ankara: Nobel Yayınları.

Karataş, Z., & Mavili, A. (2019). Çocuk Adalet Sisteminde Suça Sürüklenen Çocuklara Yönelik Uygulamalarda Karşılaşılan Sorunlar. Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi, 19(45), 1013-1043.

Kızmaz, Z. (2004). Öğrenim düzeyi ve suç: Suç-okul ilişkisi üzerine sosyolojik bir araştirma. Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 14(2), 291-319.

Korkmaz, M. N., & Erden, G. (2010). Çocukları suç davranışına yönelten olası risk faktörleri. Türk Psikoloji Yazıları, 13(25), 76-87.

Küpeli, Ö. (2000). Anılarda afyonkarahisar: Tarihi ve idari gelişimi. In: Afyon Kocatepe Üniversitesi.

Müdürlüğü, A. S. v. İ. G. (2018). Adli İstatistikler. Retrieved from http://www.adlisicil.adalet.gov.tr/

Müdürlüğü, A. S. v. İ. G. (2019). Adli İstatistikler. Retrieved from http://www.adlisicil.adalet.gov.tr

Öter, A. (2018). Çocuk suçluluğunun toplumsal nedenlerine sosyolojik bir bakış (antalya örneği). 21. Yüzyılda Eğitim Ve Toplum Eğitim Bilimleri Ve Sosyal Araştırmalar Dergisi, 7(21), 739-769.

Perry, F. G. (1974). Information for the court: A new look at social inquiry reports: Cambridge: University of Cambridge.

Polat, O. (2004). Kriminoloji ve kriminalistik üzerine notlar. Seçkin Kitabevi, Ankara, 233-245.

Sarı, S. A., Çiçek, A. U., Bütün, C., & Yıldırım, A. (2019). Sivas ilinde suça sürüklenen çocuk olguların sosyodemografik ve klinik özellikleri. Adli Tıp Bülteni, 24(3), 177-182.

Saruç, S., & Güneş, D. K. (2014). Suça sürüklenen çocuklar hakkinda hazirlanan sosyal inceleme raporlarının mahkeme kararlarına etkisi. Toplum ve Sosyal Hizmet, 25(1), 109-132.

Şensoy, N. (1949). Çocuk suçluluğu-küçüklük-çocuk mahkemeleri ve infaz müesseseleri. İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası, 15(1), 95-166.

Şireli, Ö., Esenkaya, Z., Yaylali, H., Uğur, Ç., Duman, N. S., Gül, B., . . . Kılıç, B. G. (2014). Suça karışmış ergenlerin psikiyatrik değerlendirmesi: Olgu serisi. Çocuk ve Gençlik Ruh Sağlığı Dergisi, 21 (2).

Tunceroğlu, Z. (2015). Suça sürüklenen çocuklarda mükerrerliğin irdelenmesi. (Doktora Tezi). İstanbul Üniversitesi, İstanbul.

Turabi, S. (2012). Kusurluluk ve kusurluluğu etkileyen haller. TBB dergisi, 101, 267-292.

TÜİK. (2019). Ceza İnfaz Kurumu İstatistikleri. In (Vol. 33625). https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Ceza-Infaz-Kurumu-Istatistikleri-2019-33625.

TÜİK. (2020a). Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi Sonuçları. Retrieved from https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Adrese-Dayal%C4%B1-N%C3%BCfus-Kay%C4%B1t-Sistemi-Sonu%C3%A7lar%C4%B1-2020-37210&dil=1:

TÜİK. (2020b). Güvenlik Birimine Gelen veya Getirilen Çocuk İstatistikleri, 2015-2019. Retrieved from

Uluğtekin, S. (2004). Çocuk mahkemeleri ve sosyal inceleme raporları: Türkiye Barolar Birliği.

Uluğtekin, S., Baykara Acar, Y., & Cankurtaran, Ö. (2004). Çocuk adalet sisteminde sosyal inceleme raporları (SİR) ve gözetim raporlarının yeri. Türkiye Barolar Birliği Dergisi(53).

Yazıcıoğlu, Y., & Erdogan, S. (2004). SPSS uygulamalı bilimsel arastırma yöntemleri. Ankara: Detay Yayincilik, 39-40.

Yıldırım, K. Ç. (2012). Çukurova üniversitesi tıp fakültesi çocuk ve ergen ruh sağlığı ve hastalıkları anabilim dalında 2006-2011 yılları arasında muayene edilen, kanunla ihtilafa düşen çocukların değerlendirilmesi.

Yüceşahin, M. M. (1996). Türkiye'de illere göre cinsiyet oranları. Türkiye Coğrafyası Araştırma ve Uygulama Merkezi Dergisi(5), 267-290.

Ekler

Ek-1 Etik Kurul Onayı

İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ CERRAHPAŞA	ON-LİNE PLATFORMDA DÜZENLENEN ONAY FORMU

BAŞVURU BİLGİLERİ	Proje Başlığı	*"Afyonkarahisar Asliye Ceza Mahkemelerinde 2019 Yılında Dosyaları Karara Bağlanmış Suça Sürüklenen Çocukların İncelenmesi"* başlıklı **"Yüksek Lisans Tezi"**	
	Proje Yürütücüsünün Ünvanı/Adı – Soyadı	Tezli Yüksek Lisans Programı Öğrencisi Mehmet Akif AKBULUT	
KARAR BİLGİLERİ	**Toplantı Tarihi**	09.11.2021	
	Karar No	2021/246	
ETİK KURUL ÜYELERİ	**UNVANI / ADI / SOYADI**	**KURUMU**	**KATILIM DURUMU**
	Prof. Dr. Selçuk HÜNERLİ (Başkan)	İÜC Hasan Ali Yücel Eğitim Fakültesi	**Katıldı.**
	Prof. Dr. Mehmet AÇIKALIN (Başkan Yardımcısı)	İÜC Hasan Ali Yücel Eğitim Fakültesi	**Katıldı.**
	Prof. Dr. Fatma Yasemin KUTLU (Başkan Yardımcısı)	İÜC Florence Nigtingale Hemşirelik Fakültesi	**Katıldı.**
	Prof. Dr. Neşe KOCABAŞOĞLU	İÜC Cerrahpaşa Tıp Fakültesi	**Katıldı.**
	Prof. Dr. Hülya AŞKIN BALCI	İÜC Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu	**Katıldı.**
	Prof. Dr. Behiye AKÇAY	İÜC Hasan Ali Yücel Eğitim Fakültesi	**Katıldı.**
	Doç. Dr. Hanife Banu ATAMAN YANCI	İÜC Spor Bilimleri Fakültesi	**Katıldı.**

Ek-2 SSÇ Bilgi Formu

DEMOGRAFİK BİLGİLER				
SSÇ NO				
CİNSİYET	Erkek ( )		Kadın ( )	
EĞİTİM DURUMU	Devam Ediyor ( )	Ortaokul ( )	Bıraktı ( )	Okur Yazar Değil ( )
				İlkokul ( )
		Lise ( )		Ortaokul ( )
				Lise ( )
YAŞ	12-15 yaş ( )		16-18 yaş ( )	
İŞ DURUMU	Çalışıyor ( )	Çalışmıyor ( )	Gündelik İşler ( )	
BAĞIMLILIK YAPICI MADDE KULLANIMI	Sigara ( )	Uyuşturucu Madde ( )	Alkol ( )	
KARDEŞ SAYISI	Yok ( )	1-2 ( )	3-4 ( )	Daha Fazla ( )
EBEVEYNLER BİRLİKTE Mİ?	Evet ( )		Hayır ( )	Ölüm ( )
				Boşanma ( )
ANNENİN BİLGİLERİ	Yaş Aralığı		20-30 ( )	
			31-40 ( )	
			41-50 ( )	
			51 ve üzeri ( )	
	Eğitim Durumu		Okur Yazar Değil ( )	
			İlkokul ( )	
			Ortaokul ( )	
			Lise ( )	
			Lisans ( )	
	İş Durumu		Evet ( )	Asgari Ücretten Az ( )
				Asgari Ücret ( )
				Asgari Ücretten Fazla ( )
			Hayır ( )	
BABANIN BİLGİLERİ	Yaş Aralığı		20-30 ( )	
			31-40 ( )	
			41-50 ( )	
			51 ve üzeri ( )	
	Eğitim Durumu		Okur Yazar Değil ( )	
			İlkokul ( )	
			Ortaokul ( )	
			Lise ( )	
			Lisans ( )	
	İş Durumu		Evet ( )	Asgari Ücretten Az ( )
				Asgari Ücret ( )
				Asgari Ücretten Fazla ( )

		Hayır ( )	
İKAMET EDİLEN KONUT	Kira ( )	Kendilerinin ( )	Bilinmiyor ( )
İKAMET EDİLEN YERLEŞİM BİRİMİ	İl ( )	İlçe ( )	Köy ( )
Nüfusa Kayıtlı Olduğu İl	Afyonkarahisar ( )	Diğer ( )	
SUÇA İLİŞKİN BİLGİLER			
SUÇ TİPİ	Hırsızlık ( )		
	Mala Zarar Verme ( )		
	Konut Dok. İhlal ( )		
	Kişiyi Hürriyetinden Yoksun Kılma ( )		
	Tehdit ( )		
	Yaralama ( )		
SUÇUN İŞLENİŞ ŞEKLİ	Yalnız ( )	Grup Halinde ( )	
GEÇMİŞTE SUÇA KARIŞMA DURUMU	Evet ( )	Hayır ( )	
VERİLEN KARAR İLİŞKİN BİLGİLER			
SİR ALINMIŞ MI?	Evet ( )	Hayır ( )	
SİR'LERDE TEDBİR VERİLMESİ YÖNÜNDE KANAAT BİLDİRİLMİŞ Mİ?	Danışmanlık ( )		
	Eğitim ( )		
	Bakım ( )		
	Barınma ( )		
	Sağlık ( )		
	Hayır ( )		
CEZAİ EHLİYETLE ALAKALI RAPOR MEVCUT MU?	SİR ( )	ATK ( )	Hayır ( )
CEZAİ EHLİYET DURUMU	Var ( )		Yok ( )
MAHKEMENİN VERDİĞİ KARAR	Ceza ( )		
	HAGB ( )		
	Beraat ( )		
	Tedbir ( )		
	Diğer ( )		
VERİLEN KARAR İLE SİR ARASINDA BAĞLANTI MEVCUT MU?	Evet ( )	Hayır ( )	
SUÇ TARİHİ VE KARAR ARASINDAKİ SÜRE	0-6 ay ( )		
	6-12 ay ( )		
	12-24 ay ( )		
	24 ay ve üzeri ( )		

Ek-3 Adalet Bakanlığı İzin Belgesi

T.C.
ADALET BAKANLIĞI
Adli Destek ve Mağdur Hizmetleri Dairesi Başkanlığı

Sayı : E-10228849-601-0001-2020-119/543 19.04.2021
Konu : Tez Çalışması

AFYONKARAHİSAR CUMHURİYET BAŞSAVCILIĞINA

İlgi : 05/04/2021 tarihli ve B.M.2021/4627 sayılı yazınız.

Afyonkarahisar Adli Destek ve Mağdur Hizmetleri Müdürlüğü'nde sosyal çalışmacı olarak görev yapmakta olan (194018) Mehmet Akif AKBULUT'un İstanbul Üniversitesi Cerrahpaşa Adli Tıp ve Adli Bilimler Enstitüsü'nde devam ettiği yüksek lisans eğitimi kapsamında, "Afyonkarahisar Asliye Ceza Mahkemeleri'nde 2019 Yılında Dosyaları Karara Bağlanmış Suça Sürüklenen Çocukların İncelenmesi" konulu tez çalışması için izin verilmesi talebine ilişkin ilgi yazı ve ekleri incelendi.

Bilindiği üzere;

2709 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının,

"Yargı yetkisi " kenar başlıklı 9 uncu maddesinde; "Yargı yetkisi, Türk Milleti adına bağımsız mahkemelerce kullanılır."

"Özel hayatın gizliliği" kenar başlıklı 20 nci maddesinin üçüncü fıkrasında; "Herkes, kendisiyle ilgili kişisel verilerin korunmasını isteme hakkına sahiptir. Bu hak; kişinin kendisiyle ilgili kişisel veriler hakkında bilgilendirilme, bu verilere erişme, bunların düzeltilmesini veya silinmesini talep etme ve amaçları doğrultusunda kullanılıp kullanılmadığını öğrenmeyi de kapsar. Kişisel veriler, ancak kanunda öngörülen hallerde veya kişinin açık rızasıyla işlenebilir. Kişisel verilerin korunmasına ilişkin esas ve usuller kanunla düzenlenir."

"Bilim ve sanat hürriyeti" kenar başlıklı 27 nci maddesinin birinci fıkrasında; "Herkes, bilim ve sanatı serbestçe öğrenme ve öğretme, açıklama, yayma ve bu alanlarda her türlü araştırma hakkına sahiptir."

"Suç ve cezalara ilişkin esaslar" kenar başlıklı 38 inci maddesinin dördüncü fıkrasında; "Suçluluğu hükmen sabit oluncaya kadar, kimse suçlu sayılamaz."

"Mahkemelerin bağımsızlığı" kenar başlıklı 138 inci maddesinin ikinci fıkrasında; "Hiçbir organ, makam, merci veya kişi, yargı yetkisinin kullanılmasında mahkemelere ve hâkimlere emir ve talimat veremez; genelge gönderemez; tavsiye ve telkinde bulunamaz."

Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinin,

"Adil yargılanma hakkı" kenar başlıklı 6 ncı maddesinin ikinci fıkrasında; "Bir suç ile itham edilen her şahıs suçluluğu kanunen sabit oluncaya kadar masum sayılır."

5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanununun,

"Müdafiin dosyayı inceleme yetkisi" kenar başlıklı 153 üncü maddesinde; "(1) Müdafi, soruşturma evresinde dosya içeriğini inceleyebilir ve istediği belgelerin bir örneğini harçsız olarak alabilir.

(2) Müdafiin dosya içeriğini inceleme veya belgelerden örnek alma yetkisi, soruşturmanın amacını tehlikeye düşürebilecek ise Cumhuriyet savcısının istemi üzerine hâkim kararıyla kısıtlanabilir.

Bu karar ancak aşağıda sayılan suçlara ilişkin yürütülen soruşturmalarda verilebilir:

a) 26/9/2004 tarihli ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanununda yer alan;

1/5

Sayı : E-10228849-601-0001-2020

1. Kasten öldürme (madde 81, 82, 83),
2. Cinsel saldırı (birinci fıkra hariç, madde 102),
3. Çocukların cinsel istismarı (madde 103),
4. Uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticareti (madde 188),
5. Suç işlemek amacıyla örgüt kurma (madde 220),
6. Devletin Güvenliğine Karşı Suçlar (madde 302, 303, 304, 307, 308),
7. Anayasal Düzene ve Bu Düzenin İşleyişine Karşı Suçlar (madde 309, 310, 311, 312, 313, 314, 315, 316),
8. Devlet Sırlarına Karşı Suçlar ve Casusluk (madde 326, 327, 328, 329, 330, 331, 333, 334, 335, 336, 337).

b) 10/7/1953 tarihli ve 6136 sayılı Ateşli Silahlar ve Bıçaklar ile Diğer Aletler Hakkında Kanunda tanımlanan silah kaçakçılığı (madde 12) suçları.

c) 19/10/2005 tarihli ve 5411 sayılı Bankacılık Kanununun 160 ıncı maddesinde tanımlanan zimmet suçu.

d) 21/3/2007 tarihli ve 5607 sayılı Kaçakçılıkla Mücadele Kanununda tanımlanan suçlar.

(3) Yakalanan kişinin veya şüphelinin ifadesini içeren tutanak ile bilirkişi raporları ve adı geçenlerin hazır bulunmaya yetkili oldukları diğer adli işlemlere ilişkin tutanaklar hakkında, ikinci fıkra hükmü uygulanmaz.

(4) Müdafi, iddianamenin mahkeme tarafından kabul edildiği tarihten itibaren dosya içeriğini ve muhafaza altına alınmış delilleri inceleyebilir; bütün tutanak ve belgelerin örneklerini harçsız olarak alabilir.

(5) Bu maddenin içerdiği haklardan suçtan zarar görenin vekili de yararlanır."

"Soruşturmanın gizliliği" kenar başlıklı 157 nci maddesinde; "(1) Kanunun başka hüküm koyduğu haller saklı kalmak ve savunma haklarına zarar vermemek koşuluyla soruşturma evresindeki usul işlemleri gizlidir."

"Duruşmanın açıklığı" kenar başlıklı 182 nci maddesinde; "(1) Duruşma herkese açıktır.

(2) Genel ahlâkın veya kamu güvenliğinin kesin olarak gerekli kıldığı hâllerde, duruşmanın bir kısmının veya tamamının kapalı yapılmasına mahkemece karar verilebilir.

(3) Duruşmanın kapalı yapılması konusundaki gerekçeli karar ile hüküm açık duruşmada açıklanır."

"Açıklığın kaldırılması hakkında karar" kenar başlıklı 184 üncü maddesinde; "(1) 182 nci maddede gösterilen hâllerde, açıklığın kaldırılması istemine ilişkin olarak yapılacak duruşma, istem üzerine veya mahkemece uygun görülürse kapalı yapılır."

"Zorunlu kapalılık" kenar başlıklı 185 inci maddesinde; "(1) Sanık, onsekiz yaşını doldurmamış ise duruşma kapalı yapılır; hüküm de kapalı duruşmada açıklanır."

"Kapalı duruşmada bulunabilme" kenar başlıklı 187 nci maddesinde; "(1) Kapalı duruşmada mahkeme, bazı kişilerin hazır bulunmasına izin verebilir. Bu hâlde adı geçenler, duruşmanın kapalı olmasını gerektiren hususları açıklamamaları bakımından uyarılırlar ve bu husus tutanağa yazılır.

(2) Kapalı duruşmanın içeriği hiçbir iletişim aracıyla yayımlanamaz.

(3) Açık duruşmanın içeriği, millî güvenliğe veya genel ahlâka veya kişilerin saygınlık, onur ve haklarına dokunacak veya suç işlemeye kışkırtacak nitelikte ise; mahkeme, bunları önlemek amacı ile ve gerektiği ölçüde duruşmanın içeriğinin kısmen veya tamamen yayımlanmasını yasaklar ve kararını açık duruşmada açıklar."

5237 sayılı Türk Ceza Kanununun,

"Özel hayatın gizliliğini ihlal" kenar başlıklı 134 üncü maddesinde; "(1) Kişilerin özel hayatının gizliliğini ihlal eden kimse, bir yıldan üç yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. Gizliliğin görüntü veya seslerin kayda alınması suretiyle ihlal edilmesi halinde, verilecek ceza bir kat artırılır.

(2) (Değişik: 2/7/2012-6352/81 md.) Kişilerin özel hayatına ilişkin görüntü veya sesleri hukuka aykırı olarak ifşa eden kimse iki yıldan beş yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. İfşa edilen bu

Sayı : E-10228849-601-0001-2020

verilerin basın ve yayın yoluyla yayımlanması halinde de aynı cezaya hükmolunur."

"Kişisel verilerin kaydedilmesi" kenar başlıklı 135 inci maddesinde; "(1) Hukuka aykırı olarak kişisel verileri kaydeden kimseye bir yıldan üç yıla kadar hapis cezası verilir.

(2) Kişisel verinin, kişilerin siyasi, felsefi veya dini görüşlerine, ırki kökenlerine; hukuka aykırı olarak ahlaki eğilimlerine, cinsel yaşamlarına, sağlık durumlarına veya sendikal bağlantılarına ilişkin olması durumunda birinci fıkra uyarınca verilecek ceza yarı oranında artırılır. "

"Verileri hukuka aykırı olarak verme veya ele geçirme" kenar başlıklı 136 ncı maddesinde; (1) Kişisel verileri, hukuka aykırı olarak bir başkasına veren, yayan veya ele geçiren kişi, iki yıldan dört yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

2) (Ek:17/10/2019-7188/17 md.) Suçun konusunun, Ceza Muhakemesi Kanununun 236 ncı maddesinin beşinci ve altıncı fıkraları uyarınca kayda alınan beyan ve görüntüler olması durumunda verilecek ceza bir kat artırılır."

"Nitelikli haller" kenar başlıklı 137 nci maddesinde; "(1) Yukarıdaki maddelerde tanımlanan suçların;

a) Kamu görevlisi tarafından ve görevinin verdiği yetki kötüye kullanılmak suretiyle,

b) Belli bir meslek ve sanatın sağladığı kolaylıktan yararlanmak suretiyle,

İşlenmesi halinde, verilecek ceza yarı oranında artırılır."

"Verileri yok etmeme" kenar başlıklı 138 inci maddesinde; "(1) Kanunların belirlediği sürelerin geçmiş olmasına karşın verileri sistem içinde yok etmekle yükümlü olanlara görevlerini yerine getirmediklerinde bir yıldan iki yıla kadar hapis cezası verilir.

(2) Suçun konusunun Ceza Muhakemesi Kanunu hükümlerine göre ortadan kaldırılması veya yok edilmesi gereken veri olması hâlinde verilecek ceza bir kat artırılır."

"Şikayet" kenar başlıklı 139 uncu maddesinde; "(1) Kişisel verilerin kaydedilmesi, verileri hukuka aykırı olarak verme veya ele geçirme ve verileri yok etmeme hariç, bu bölümde yer alan suçların soruşturulması ve kovuşturulması şikayete bağlıdır."

"Tüzel kişiler hakkında güvenlik tedbiri uygulanması" kenar başlıklı 140 ıncı maddesinde; "(1) Yukarıdaki maddelerde tanımlanan suçların işlenmesi dolayısıyla tüzel kişiler hakkında bunlara özgü güvenlik tedbirlerine hükmolunur."

Türkiye'nin de 28 Ocak 1981 tarihinde imzalayarak taraf olduğu Kişisel Nitelikteki Verilerin Otomatik İşleme Tâbi Tutulması Karşısında Şahısların Korunmasına Dair Sözleşmenin,

"Konu ve amaç" kenar başlıklı 1 inci maddesinde; "Bu Sözleşmenin amacı her Akit Devlet ülkesinde, uyruğu veya ikametgahı ne olursa olsun tüm gerçek kişilerin, temel hak ve özgürlüklerini ve özellikle kendilerini ilgilendiren kişisel nitelikteki verilerin, otomatik bilgi işleme tabi tutulması karşısında özel yaşam haklarını güvence altına almaktır"

"Tanımlar" kenar başlıklı 2 nci maddesinin (a) fıkrasında; "Bu Sözleşmede geçen:

(a) "Kişisel Nitelikteki Veriler": Kimliği belirtilen veya belirtilebilen gerçek kişiyle ilgili tüm bilgileri ifade eder"

"Verilerin niteliği" kenar başlıklı 5 inci maddesinde; "Otomatik bilgi işleme konu teşkil eden kişisel nitelikteki veriler:

(a) Meşru ve yasal yoldan elde edilmeli ve işleme tâbi tutulmalıdır;

(b) Belli ve meşru amaçlar için kaydedilmeli ve bu amaca aykırı şekilde kullanılmamalıdır; (c) Uygun ve elverişli olmalı ve kaydedildikleri amaca göre aşırı olmamalıdır;

(d) Doğru ve icabında güncel olmalıdır;

(e) İlgili kişilerin kimliklerini belirtecek bir biçim altında ve kaydedildikleri nihai amaç için gerekli görülen süreyi aşmayacak bir süre için muhafaza edilmelidir."

6698 sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanununun,

"Amaç" kenar başlıklı 1 inci maddesinde; "(1) Bu Kanunun amacı, kişisel verilerin işlenmesinde başta özel hayatın gizliliği olmak üzere kişilerin temel hak ve özgürlüklerini korumak ve kişisel verileri işleyen gerçek ve tüzel kişilerin yükümlülükleri ile uyacakları usul ve esasları düzenlemektir."

3/5

Sayı : E-10228849-601-0001-2020

"Tanımlar" kenar başlıklı 3 üncü maddesinin birinci fıkrasında; "(1) Bu Kanunun uygulanmasında;

d) Kişisel veri: Kimliği belirli veya belirlenebilir gerçek kişiye ilişkin her türlü bilgiyi,

e) Kişisel verilerin işlenmesi: Kişisel verilerin tamamen veya kısmen otomatik olan ya da herhangi bir veri kayıt sisteminin parçası olmak kaydıyla otomatik olmayan yollarla elde edilmesi, kaydedilmesi, depolanması, muhafaza edilmesi, değiştirilmesi, yeniden düzenlenmesi, açıklanması, aktarılması, devralınması, elde edilebilir hâle getirilmesi, sınıflandırılması ya da kullanılmasının engellenmesi gibi veriler üzerinde gerçekleştirilen her türlü işlemi, ifade eder."

"Kişisel verilerin işlenme şartları" kenar başlıklı 5 inci maddesinde; "(1) Kişisel veriler ilgili kişinin açık rızası olmaksızın işlenemez.

(2) Aşağıdaki şartlardan birinin varlığı hâlinde, ilgili kişinin açık rızası aranmaksızın kişisel verilerinin işlenmesi mümkündür:

a) Kanunlarda açıkça öngörülmesi.

b) Fiili imkânsızlık nedeniyle rızasını açıklayamayacak durumda bulunan veya rızasına hukuki geçerlilik tanınmayan kişinin kendisinin ya da bir başkasının hayatı veya beden bütünlüğünün korunması için zorunlu olması.

c) Bir sözleşmenin kurulması veya ifasıyla doğrudan doğruya ilgili olması kaydıyla, sözleşmenin taraflarına ait kişisel verilerin işlenmesinin gerekli olması.

ç) Veri sorumlusunun hukuki yükümlülüğünü yerine getirebilmesi için zorunlu olması.

d) İlgili kişinin kendisi tarafından alenileştirilmiş olması.

e) Bir hakkın tesisi, kullanılması veya korunması için veri işlemenin zorunlu olması.

f) İlgili kişinin temel hak ve özgürlüklerine zarar vermemek kaydıyla, veri sorumlusunun meşru menfaatleri için veri işlenmesinin zorunlu olması."

"İstisnalar" kenar başlıklı 28 inci maddesinin birinci fıkrasında; "(1) Bu Kanun hükümleri aşağıdaki hâllerde uygulanmaz:

a) Kişisel verilerin, üçüncü kişilere verilmemek ve veri güvenliğine ilişkin yükümlülüklere uyulmak kaydıyla gerçek kişiler tarafından tamamen kendisiyle veya aynı konutta yaşayan aile fertleriyle ilgili faaliyetler kapsamında işlenmesi.

b) Kişisel verilerin resmi istatistik ile anonim hâle getirilmek suretiyle araştırma, planlama ve istatistik gibi amaçlarla işlenmesi.

c) Kişisel verilerin millî savunmayı, millî güvenliği, kamu güvenliğini, kamu düzenini, ekonomik güvenliği, özel hayatın gizliliğini veya kişilik haklarını ihlal etmemek ya da suç teşkil etmemek kaydıyla, sanat, tarih, edebiyat veya bilimsel amaçlarla ya da ifade özgürlüğü kapsamında işlenmesi.

ç) Kişisel verilerin millî savunmayı, millî güvenliği, kamu güvenliğini, kamu düzenini veya ekonomik güvenliği sağlamaya yönelik olarak kanunla görev ve yetki verilmiş kamu kurum ve kuruluşları tarafından yürütülen önleyici, koruyucu ve istihbari faaliyetler kapsamında işlenmesi.

d) Kişisel verilerin soruşturma, kovuşturma, yargılama veya infaz işlemlerine ilişkin olarak yargı makamları veya infaz mercileri tarafından işlenmesi."

Cumhurbaşkanlığı Teşkilatı Hakkında 1 Sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesinin;

"Görev" kenar başlıklı 38 inci maddesinin (1) bendinde; "Ulusal veya uluslararası düzeyde bilimsel toplantılar düzenlemek ve bu nitelikteki çalışmaları teşvik ve desteklemek"

"Adli Destek ve Mağdur Hizmetleri Dairesi Başkanlığı" kenar başlıklı 53 üncü maddesinde; "(1) Adli Destek ve Mağdur Hizmetleri Dairesi Başkanlığının görev ve yetkileri şunlardır:

a) Kırılgan gruba yönelik hak ve hizmetlerin geliştirilmesi ve uygulanmasına ilişkin faaliyetleri yürütmek,

... ...

g) Görev alanına giren konularda kamu kurum ve kuruluşları veya sivil toplum kuruluşları ile işbirliği yapmak,"

Hükümleri yer almaktadır.

4/5

Ek-4 Mahkeme hakimlerinden alınan bilgilendirilmiş onam formu

T.C. İstanbul Üniversitesi-Cerrahpaşa

Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırmaları Etik Kurulu

BİLGİLENDİRİLMİŞ GÖNÜLLÜ ONAM FORMU

Değerli Mahkeme Hakimi; sizi Mehmet Akif AKBULUT tarafından yürütülen "AFYONKARAHİSAR ASLİYE CEZA MAHKEMELERİNDE 2019 YILINDA DOSYALARI KARARA BAĞLANMIŞ SUÇA SÜRÜKLENEN ÇOCUKLARIN İNCELENMESİ" başlıklı araştırmaya davet ediyoruz. Bu araştırmanın amacı; Afyonkarahisar ilindeki suça sürüklenen çocukların suç tiplerini belirlemek, Türkiye'nin farklı illerindeki suça sürüklenen çocuk profilleri ile Afyonkarahisar'daki suça sürüklenen çocuk profillerini karşılaştırmak, Afyonkarahisar'da suça sürüklenen çocuklar hakkında düzenlenen Sosyal İnceleme Raporları'nda uygulanması istenen koruyucu ve önleyici tedbirler ile dava sürecinde verilen kararlar arasındaki ilişkiyi saptamaktır. Araştırmada her bir suça sürüklenen çocuk için mahkemenizin UYAP sistemi üzerinden tahminen 15dk sürecek **RETROSPEKTİF** bir inceleme yapılacaktır. Araştırma kapsamında Afyonkarahisar Asliye Ceza Mahkemeleri'nde 2019 yılında dosyaları karara bağlanmış tahminen 250 suça sürüklenen çocuk dosyası incelenecektir Bu çalışmadan elde edilecek bilgiler tamamen araştırma amacı ile kullanılacak olup incelenen dosyalardaki bütün veriler **gizli tutulacaktır**; veriler yalnızca yayın amacı ile kullanılabilir. Eğer araştırmanın amacı ile ilgili verilen bu bilgiler dışında şimdi veya sonra daha fazla bilgiye ihtiyaç duyarsanız araştırmacıya şimdi sorabilir veya m.akifakbulut2014@gmail.com e-posta adresi ve 5424941756 numaralı telefondan ulaşabilirsiniz. Araştırma tamamlandığında genel/size özel sonuçların sizinle paylaşılmasını istiyorsanız lütfen araştırmacıya iletiniz.

Kısaca araştırmanın amacı; Afyonkarahisar ilindeki suça sürüklenen çocukların suç tiplerini belirlemek, Türkiye'nin farklı illerindeki suça sürüklenen çocuk profilleri ile Afyonkarahisar'daki suça sürüklenen çocuk profillerini karşılaştırmak, Afyonkarahisar'da suça sürüklenen çocuklar hakkında düzenlenen Sosyal İnceleme Raporları'nda uygulanması istenen koruyucu ve önleyici tedbirler ile dava sürecinde verilen kararlar arasındaki ilişkiyi saptamaktır.

Kullanılacak materyal: Suça Sürüklenen Çocuk Bilgi Formu

Veri toplama araçlarının imhası ile ilgili bilgi: Toplanan veriler dijital ortama kaydedilip, araştırma tamamlandıktan sonra dijital ortamdan silinecektir.

Yukarıda yer alan ve araştırmadan önce katılımcıya verilmesi gereken bilgileri okudum ve katılmam istenen çalışmanın kapsamını ve amacını, gönüllü olarak üzerime düşen sorumlulukları anladım. Çalışma hakkında yazılı ve sözlü açıklama aşağıda adı belirtilen araştırmacı/araştırmacılar tarafından yapıldı. Bana, çalışmanın muhtemel riskleri ve faydaları sözlü olarak da anlatıldı. Kişisel bilgilerimin özenle korunacağı konusunda yeterli güven verildi.

Bu koşullarda söz konusu araştırmaya kendi isteğimle, hiçbir baskı ve telkin olmaksızın katılmayı kabul ediyorum.

Katılımcının [2]:

Adı-Soyadı:.....

İmzası: İletişim Bilgileri: e-posta: Telefon:

İletişim bilgilerimin diğer araştırmacıların benimle iletişime geçebilmesi için "ortak araştırma havuzuna" aktarılmasını;

☐ kabul ediyorum ☐ kabul etmiyorum (lütfen uygun seçeneği işaretleyiniz)

Araştırmacının

Adı-Soyadı:.....

İmzası:

Şahidin[3]

Adı-Soyadı:.....

İmzası:

[1]Bu cümle yalnızca bir örnek olup bu cümlede araştırmanın amacının ve gerekiyorsa nasıl yapılacağının (örneğin psikometrik test mi, öyle ise kaç soru sorulacağı veya kaç ölçekten oluştuğu; ses kaydı, görüntü alımı, gözlem gibi işlemleri mi içerdiği ve ne kadar süreceği gibi) 3 cümleyi geçmeyecek şekilde kısaca anlatılması beklenilmektedir.

[2]İmza bölümünde ideal olan katılımcının kendisinin imzasının alınmasıdır. Bu durumda onam formunu katılımcı ve araştırmacı imzalar. Katılımcının araştırmaya bireysel olarak katılmayı kabul edip onam formunu imzalamayı istemediği durumlarda şahide ihtiyaç doğar ve bu durumda araştırmacı ve katılımcı yerine şahidin imzalarının olması yeterlidir.

Verilerin yüz yüze iletişim içermeyen; a) İnternet ortamında toplanması durumunda katılımcıların uygulama materyallerine erişebilmesi için, online sistemde sunulan bilgilendirilmiş onam formunu okuyup araştırmaya katılmayı onayladıklarına dair ilgili kutucuğu işaretlemeleri gerekmektedir. Bu işaretleme katılımcıların onam imzaları yerine geçer. Katılımcılar onam formunun sonundaki "araştırmaya katılmayı kabul ettiklerine dair" ilgili kutucuğu işaretlemedikleri takdirde onay vermemiş sayılırlar ve bu durumda araştırmaya devam edilmez. b) Telefonla uygulamalarda ise araştırmacı araştırma sorularına geçmeden önce Bilgilendirilmiş Onam Formundaki bilgileri katılımcıya sözlü olarak okur. Bu durumda katılımcının sözlü onayı imza yerine geçer. Telefonda bu sözlü onay alınmadığı takdirde uygulamaya geçilmez. Hem İnternet, hem telefon hem de benzeri yüz yüze iletişimin olmadığı ortamlarda yapılan uygulamalarda katılımcı onay vermediği takdirde bir şahidin onayına başvurulmaksızın uygulamaya devam edilmez.

Eğer veriler okullarda, kurumlarda vb. ortamlarda aynı anda birden fazla kişiden grup uygulaması şeklinde toplanacaksa, yine tercihen tüm katılımcıların onam formlarını bireysel olarak imzalamaları istenir. Ancak katılımcı sayısının fazlalığı ve bununla birlikte zamanın kısıtlılığı gibi durumlar söz konusu olduğunda araştırmacı tüm gruba onam formundaki bilgileri tek seferde sözlü olarak okumayı ve bir imza listesi dolaştırarak katılımcıların araştırmaya katılmayı kabul ettiklerine dair bu listeye imza atmalarını tercih edebilir. Grup çalışmasında da tercih edilen katılımcının kendisinin imzasıdır, ancak araştırmanın etik kurula tanımlaması gereken ender durumlarda ise şahit, grup adına da imza atabilir. Fakat grup ortamında herkes çalışmaya katılmayı kabul etmeyebilir. Bu durumda sadece araştırmaya katılmayı isteyenlerin çalışmaya alınması ve bu kişiler adına toplu imza alınması gerekmektedir. (Çalışmanızda şahidin imzasını grup adına kullanmak istiyorsanız etik kurula koşullarını açıklamanız gerekmektedir).

[3]Şahit Kriterleri: Çalışmanın bir üyesi olmayan, araştırmacı tarafından belirlenen ve araştırmanın bulguları üzerinde herhangi bir olumlu/olumsuz etki yaratma olasılığı bulunmayan tarafsız yetişkinlerdir. Katılımcı araştırmaya katılmayı kabul edip onam formunu imzalamayı istemediği durumlarda araştırmacı onam formundaki bilgileri katılımcıya sözlü olarak okur. Katılımcı onayladığını sözlü olarak beyan ederse şahit de bu sözlü onam sürecine yanlı onam formunu imzalamak suretiyle şahitlik ettiğini beyan etmiş olur.

NOT: Araştırmacıdan, onam formunun imza kısmında bulunan ikili seçenekten çalışmasına uygun olan alternatifi yanması ve formda yer alan boşlukları çalışmasına uyarlamak yoluyla onam formuna son halini vermesi ve bu şekliyle formu göndermesi beklenilmektedir.

Özgeçmiş

KİŞİSEL BİLGİLER

Adı-Soyadı: Mehmet Akif AKBULUT

Nüfusa Kayıtlı Olduğu İl:

Askerlik: Y

Doğum Tarihi:

Telefon:

Doğum Yeri:

Mail:

Medeni Hal:

EĞİTİM BİLGİLERİ

- **Okul-Ortaokul** 1997-2005 Fevzi Çakmak İlköğretim Okulu (Tokat-Erbaa)
- **Lise:** 2005-2009 Yılmaz Kayalar Anadolu Lisesi (Tokat-Erbaa)
- **Lisans:** 2010-2015 Hacettepe Üniversitesi Sosyal Hizmet Bölümü (Genel Akademik Ortalama:2,96)
- **Yüksek Lisans:** 2018-.. İstanbul Üniversitesi-Cerrahpaşa Adli Tıp ve Adli Bilimler Enstitüsü Sosyal Bilimler Anabilim Dalı

STAJ BİLGİLERİ

- Ankara Numune Eğitim ve Araştırma Hastanesi Alkol ve Madde Bağımlılığı Tedavi ve Eğitim Merkezi (2014-2015 Eğitim Öğretim Yılı)

İŞ DENEYİMİ:

- 2015-2016 Balıkesir Asker Hastanesi-Yedek Subay/Sosyal Hizmet Uzmanı
- 2016-2021 Büyükçekmece Adli Destek ve Mağdur Hizmetleri Müdürlüğü
- 2021-…. Afyonkarahisar Adli Destek ve Mağdur Hizmetleri Müdürlüğü

İLGİ ALANLARI

- Madde Bağımlılığı ve Sosyal Hizmet Çalışmaları

YER ALDIĞI PROJELER

- AYNA (Aktif Yaşam İçin Nesiller Arası Etkileşim) Projesi (2014): Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı-Hacettepe Üniversitesi

YABANCI DİL

- İngilizce-Orta Seviye

KULLANDIĞI PROGRAMLAR

- Microsoft Office Uygulamaları, SPSS, UYAP (Ulusal Yargı Ağı Programı)